

Κατὰ Μᾶρκον

Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

1

Ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, Ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ¹

2

προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει² τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν³ σου. Φωνὴ⁴

3

βοῶντος⁴ ἐν τῇ ἐρήμῳ,⁵ Ἐτοιμάσατε⁶ τὴν ὁδὸν κυρίου: εὐθείας⁷ ποιεῖτε τὰς

τρίβους⁸ αὐτοῦ. Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ,⁵ καὶ κηρύσσων⁴

4

βάπτισμα⁹ μετανοίας¹⁰ εἰς ἄφεσιν¹¹ ἁμαρτιῶν. Καὶ ἐξεπορεύετο¹² πρὸς αὐτὸν⁵

5

πᾶσα ἡ Ἰουδαία¹³ χώρα,¹⁴ καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται,¹⁵ καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ

Ὑορδάνῃ¹⁶ ποταμῷ¹⁷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι¹⁸ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἦν δὲ⁶

6

ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος¹⁹ τρίχας²⁰ καμήλου,²¹ καὶ ζώνην²² δερματίνην²³ περὶ τὴν

¹ πρὸ, before (gen), before. ² κατασκευάζω, prepare, build. ³ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁴ βοάω, cry aloud, shout. ⁵ ἐρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ⁶ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ⁷ εὐθύς, immediately, at once.

⁸ τρίβος, ου, ἡ, beaten track, path. ⁹ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ¹⁰ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ¹¹ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ¹² ἐκπορεύομαι, go out, come out. ¹³

Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁴ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁵ Ἱεροσολυμίτης, ου, ὁ, inhabitant of Jerusalem, Jerusalemite. ¹⁶ Ὑορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ¹⁷ ποταμός, οὔ, ὁ, river, stream. ¹⁸ ἐξομολογέω, confess, profess. ¹⁹ ἐνδύω, put on, clothe. ²⁰ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ²¹ κάμηλος, ου, ὁ, camel. ²² ζώνη, ης, ἡ, belt, girdle. ²³ δερμάτινος, leather, made of skin.

ὄσφυν¹ αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας² καὶ μέλι³ ἄγριον.⁴ Καὶ ἐκήρυσσεν, λέγων, ⁷
 Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός⁵ μου ὀπίσω⁶ μου, οἷ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς⁷ κύψας⁸ λύσαι⁹ τὸν
 ἰμάντα¹⁰ τῶν ὑποδημάτων¹¹ αὐτοῦ. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· αὐτὸς δὲ ⁸
 βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρέτ¹² τῆς Γαλιλαίας, ⁹
 καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην.¹³ Καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ ¹⁰
 τοῦ ὕδατος, εἶδεν σχιζομένους¹⁴ τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸ πνεῦμα ὥσει¹⁵
 περιστερὰν¹⁶ καταβαίνον ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, Σὺ εἶ ὁ ¹¹
 υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.¹⁷

¹ ὄσφύς, ὕος, ἡ, waist, hip. ² ἀκρίς, ἴδος, ἡ, locust. ³ μέλι, ἰτος, τό, honey. ⁴ ἄγριος, wild, savage. ⁵ ἰσχυρός, strong, mighty. ⁶ ὀπίσω, behind, after (gen). ⁷ ἱκανός, sufficient, able. ⁸ κύπτω, bow down, stoop. ⁹ λύω, untie, loose. ¹⁰ ἰμάς, ἄντος, ὁ, thong, strap. ¹¹ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ¹² Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. ¹³ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ¹⁴ σχίζω, split, separate. ¹⁵ ὥσει, like, about. ¹⁶ περιστερὰ, ἄς, ἡ, dove. ¹⁷ εὐδοκέω, think it good, be well pleased with.

Καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.¹ Καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ¹ 12
ἡμέρας τεσσαράκοντα² πειραζόμενος³ ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ,⁴ καὶ ἦν μετὰ τῶν
θηρίων,⁵ καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν⁶ αὐτῷ.

Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, 14
κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ λέγων ὅτι Πεπλήρωται ὁ 15
καιρὸς, καὶ ἤγγικεν⁷ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ: μετανοεῖτε,⁸ καὶ πιστεύετε ἐν τῷ
εὐαγγελίῳ.

Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν⁹ 16
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ Σίμωνος βάλλοντας ἀμφίβληστρον¹⁰ ἐν τῇ θαλάσῃ:
ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς.¹¹ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Δεῦτε¹² ὀπίσω¹³ μου, καὶ ποιήσω 17
ὑμᾶς γενέσθαι ἀλιεῖς¹¹ ἀνθρώπων. Καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα¹⁴ αὐτῶν, 18

¹ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ² τεσσαράκοντα, forty, 40. ³ πειράζω, test, tempt. ⁴ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ⁵ θηρίον, ου, τό, wild beast, animal. ⁶ διακονέω, serve, minister. ⁷ ἐγγίζω, come near, approach. ⁸ μετανοέω, repent, change my mind. ⁹ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ¹⁰ ἀμφίβληστρον, ου, τό, fishing net, net used for capturing. ¹¹ ἀλιεύς, ὁ, fisherman. ¹² δεῦτε, come!. ¹³ ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁴ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net.

ἠκολούθησαν αὐτῷ. Καὶ προβὰς¹ ἐκεῖθεν² ὀλίγον,³ εἶδεν Ἰάκωβον⁴ τὸν τοῦ 19
 Ζεβεδαίου,⁵ καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ
 καταρτίζοντας⁶ τὰ δίκτυα.⁷ Καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς: καὶ ἀφέντες τὸν 20
 πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον⁵ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν⁸ ἀπῆλθον ὀπίσω⁹
 αὐτοῦ.

Καὶ εἰσπορεύονται¹⁰ εἰς Καπερναοὺμ:¹¹ καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς 21
 τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκεν. Καὶ ἐξεπλήσσοντο¹² ἐπὶ τῇ διδαχῇ¹³ αὐτοῦ: ἦν γὰρ 22
 διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. Καὶ ἦν ἐν τῇ 23
 συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,¹⁴ καὶ ἀνέκραξεν,¹⁵ λέγων, 24
 Ὑἱά,¹⁶ τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ;¹⁷ Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Οἶδά σε τίς εἶ,
 ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. Καὶ ἐπετίμησεν¹⁸ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Φιμώθητι,¹⁹ καὶ 25
 ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. Καὶ σπαράξαν²⁰ αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον¹⁴ καὶ κράξαν 26

¹προβαίνω, go forward, advance. ²ἐκεῖθεν, from there, from that place. ³ὀλίγος, little, few. ⁴Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁵Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ⁶καταρτίζω, mend, fit. ⁷δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ⁸μισθωτός, οὔ, ὁ, hired servant. ⁹ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁰εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹¹Καπερναοὺμ, ἡ, Capernaum. ¹²ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ¹³διδαχή, ἡς, ἡ, teaching, instruction. ¹⁴ἀκάθαρτος, unclean, impure. ¹⁵ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ¹⁶εἰ, ah! ha! ¹⁷Ναζαρηνός, οὔ, ὁ, Nazarene, of Nazareth. ¹⁸ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁹φιμώω, muzzle, silence. ²⁰σπαράσσω, convulse, shake to and fro.

φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ἐθαμβήθησαν¹ πάντες, ὥστε συζητεῖν² 27
πρὸς ἑαυτούς, λέγοντας, Τί ἐστὶν τοῦτο; Τίς ἡ διδαχὴ³ ἡ καινὴ⁴ αὕτη, ὅτι κατ'
ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασιν τοῖς ἀκαθάρτοις⁵ ἐπιτάσσει,⁶ καὶ ὑπακούουσιν⁷
αὐτῷ; Ἐξῆλθεν δὲ ἡ ἀκοή⁸ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον⁹ τῆς Γαλιλαίας. 28

Καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ 29
Ἀνδρέου,¹⁰ μετὰ Ἰακώβου¹¹ καὶ Ἰωάννου. Ἡ δὲ πενθερά¹² Σίμωνος κατέκειτο¹³ 30
πυρέσσουσα,¹⁴ καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς: καὶ προσελθὼν ἤγειρεν 31
αὐτήν, κρατήσας¹⁵ τῆς χειρὸς αὐτῆς: καὶ ἀφῆκεν αὐτήν ὁ πυρετὸς¹⁶ εὐθέως, καὶ
διηκόνει¹⁷ αὐτοῖς.

¹ θαμβέω, amaze. ² συζητέω, discuss, dispute. ³ διδαχὴ, ἡς, ἡ, teaching, instruction. ⁴ καινός, new, fresh. ⁵ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ⁶ ἐπιτάσσω, command, give order. ⁷ ὑπακούω, obey, listen. ⁸ ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. ⁹ περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. ¹⁰ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ¹¹ Ἰακώβος, James, Jacob. ¹² πενθερά, ᾧς, ἡ, mother-in-law. ¹³ κατέκειμαι, lie down, lie sick. ¹⁴ πυρέσσω, suffer with a fever. ¹⁵ κρατέω, grasp, lay hold of. ¹⁶ πυρετός, οὔ, ὁ, fever. ¹⁷ διακονέω, serve, minister.

Ὁψίας¹ δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ² ὁ ἥλιος,³ ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς⁴ 32
 ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους·⁵ καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη⁶ ἦν πρὸς τὴν 33
 θύραν.⁷ Καὶ ἐθεράπευσεν⁸ πολλοὺς κακῶς⁴ ἔχοντας ποικίλαις⁹ νόσοις,¹⁰ καὶ 34
 δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν.

Καὶ πρωτὶ¹¹ ἔννυχον¹² λίαν¹³ ἀναστὰς ἐξῆλθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον¹⁴ τόπον, 35
 κάκει¹⁵ προσήχετο. Καὶ κατεδίωξαν¹⁶ αὐτὸν ὁ Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ: καὶ 36
 εὐρόντες αὐτὸν λέγουσιν αὐτῷ ὅτι Πάντες σε ζητοῦσιν. Καὶ λέγει αὐτοῖς, 38
 Ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις,¹⁷ ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω: εἰς τοῦτο γὰρ
 ἐξελέγηθα. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν 39
 Γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

¹ ὥσιος, late. ² δύνω, enter, set. ³ ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ⁴ κακῶς, badly, evilly. ⁵ δαιμονίζομαι, am demon possessed. ⁶ ἐπισυνάγω, gather, gather together. ⁷ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ⁸ θεραπεύω, heal, care for. ⁹ ποικίλος, varied, manifold. ¹⁰ νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ¹¹ πρωτῆ, early in the morning, at dawn. ¹² ἔννυχος, by night, at night. ¹³ λίαν, greatly, very. ¹⁴ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹⁵ κάκει, and there. ¹⁶ καταδιώκω, pursue closely, hunt. ¹⁷ κωμόπολις, εως, ἡ, market town, country town.

Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρός,¹ παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν² αὐτόν, καὶ 40
λέγων αὐτῷ ὅτι Ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.³ Ὁ δὲ Ἰησοῦς 41
σπλαγχνισθεὶς,⁴ ἐκτείνας⁵ τὴν χεῖρα, ἥψατο⁶ αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, Θέλω,
καθαρίσθητι.³ Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα,⁷ καὶ 42
ἐκαθαρίσθη.³ Καὶ ἐμβριμησάμενος⁸ αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν, καὶ λέγει 43
αὐτῷ, Ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἴπῃς· ἀλλ' ὕπαγε, σεαυτὸν⁹ δείξον¹⁰ τῷ ἱερεῖ,¹¹ καὶ
προσένεγκε¹² περὶ τοῦ καθαρισμοῦ¹³ σου ἃ προσέταξεν¹⁴ Μωσῆς, εἰς μαρτύριον
αὐτοῖς. Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν¹⁶ τὸν λόγον, 45
ὥστε μηκέτι¹⁷ αὐτὸν δύνασθαι φανερώς¹⁸ εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξω ἐν
ἐρήμοις¹⁹ τόποις ἦν· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.²⁰

¹λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. ²γονυπετέω, fall on the knees, kneel down. ³καθαρίζω, cleanse, make clean. ⁴σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ⁵ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ⁶ἅπτομαι, touch or handle. ⁷λέπρα, ας, ἡ, leprosy. ⁸ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. ⁹σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹⁰δείκνυμι, show, point out. ¹¹ἱερεὺς, ἑως, ὁ, priest. ¹²προσφέρω, bring to, offer. ¹³καθαρισμός, οὐ, ὁ, cleansing, purification. ¹⁴προστάσσω, command, order. ¹⁵μαρτύριον, οὐ, τό, testimony, witness. ¹⁶διαφημίζω, spread abroad, report. ¹⁷μηκέτι, no longer. ¹⁸φανερώς, openly, publicly. ¹⁹ἐρημος, οὐ, ἡ, wilderness, desert. ²⁰πανταχόθεν, from all sides.

Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς Καπερναοὺμ¹ δι' ἡμερῶν· καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστιν. **2**

Καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι² χωρεῖν³ μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· **2**

καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτόν, παραλυτικὸν⁵ φέροντες, **3**

αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.⁶ Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσει⁷ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, **4**

ἀπεστέγασαν⁸ τὴν στέγην⁹ ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες¹⁰ χαλῶσιν¹¹ τὸν

κράββατον¹² ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς⁵ κατέκειτο.¹³ Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν **5**

αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ,⁵ Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Ἦσαν δέ **6**

τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι¹⁴ ἐν ταῖς καρδίαις

αὐτῶν, Τί οὗτος οὕτως λαλεῖ βλασφημίας;¹⁵ Τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ **7**

μὴ εἷς, ὁ θεός; Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς¹⁶ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως **8**

αὐτοὶ διαλογίζονται¹⁴ ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς, Τί ταῦτα διαλογίζεσθε¹⁴ ἐν ταῖς

καρδίαις ὑμῶν; Τί ἐστιν εὐκοπώτερον,¹⁷ εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ,⁵ Ἀφέωνταί σου **9**

¹ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ² μηκέτι, no longer. ³ χωρέω, make room for, hold. ⁴ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ⁵ παραλυτικός, οὐ, ὁ, paralytic, afflicted with paralysis. ⁶ τέσσαρες, four, 4. ⁷ προσεγγίζω, approach. ⁸ ἀποστέγάζω, unroof, take the roof off. ⁹ στέγη, ης, ἡ, roof, flat roof of a house. ¹⁰ ἐξορύσσω, dig out, dig through. ¹¹ χαλᾶω, slacken, let down. ¹² κράβατος, ου, ὁ, mattress, pallet. ¹³ κατάκειμαι, lie down, lie sick. ¹⁴ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁵ βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. ¹⁶ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁷ εὐκοπώτερον, easier.

αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, Ὑγεραι, καὶ ἄρον σου τὸν κράββατον,¹ καὶ περιπάτει; 10

Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς

ἁμαρτίας – λέγει τῷ παραλυτικῷ² – Σοὶ λέγω, Ὑγεραι καὶ ἄρον τὸν κράββατόν 11

σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράββατον,¹ 12

ἐξῆλθεν ἐναντίον³ πάντων: ὥστε ἐξίστασθαι⁴ πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεόν,

λέγοντας ὅτι Οὐδέποτε⁵ οὕτως εἶδομεν.

Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν: καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ 13

ἐδίδασκεν αὐτούς. Καὶ παράγων⁶ εἶδεν Λευὶ⁷ τὸν τοῦ Ἀλφαίου⁸ καθημένον ἐπὶ 14

τὸ τελώνιον,⁹ καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι¹⁰ αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι¹¹ 15

καὶ ἁμαρτωλοὶ¹² συνανέκειντο¹³ τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ: ἦσαν γὰρ

πολλοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἰδόντες 16

¹ κράβατος, ου, ὁ, mattress, pallet. ² παραλυτικός, οὔ, ὁ, paralytic, afflicted with paralysis. ³ ἐναντίον, in the sight of, before. ⁴ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁵ οὐδέποτε, never. ⁶ παράγω, pass by, depart. ⁷ Λευῖς, ὁ, Levi. ⁸ Ἀλφαῖος, ου, ὁ, Alphaeus. ⁹ τελώνιον, ου, τό, tax office, tax collector's office. ¹⁰ κατάκειμαι, lie down, lie sick. ¹¹ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ¹² ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹³ συνανέκειμαι, recline at table with.

αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν¹ καὶ ἁμαρτωλῶν,² ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ, Τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν¹ καὶ ἁμαρτωλῶν² ἐσθίει καὶ πίνει; Καὶ 17
ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Οὐ χρειάν³ ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες⁴ ἱατροῦ,⁵ ἀλλ'
οἱ κακῶς⁶ ἔχοντες. Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς² εἰς
μετάνοιαν.⁷

Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύοντες·⁸ καὶ ἔρχονται 18
καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων
νηστεύουσιν,⁸ οἱ δὲ σοὶ⁹ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν;⁸ Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 19
Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος,¹⁰ ἐν ᾧ ὁ νυμφίος¹¹ μετ' αὐτῶν ἐστιν,
νηστεύειν;⁸ Ὅσον χρόνον μεθ' ἐαυτῶν ἔχουσιν τὸν νυμφίον,¹¹ οὐ δύνανται
νηστεύειν;⁸ ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ¹² ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,¹¹ καὶ 20
τότε νηστεύσουσιν⁸ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα¹³ ῥάκους¹⁴ 21

¹ τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. ² ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ³ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ⁴ ἰσχύω, be strong, able. ⁵ ἱατρός, οὔ, ὁ, physician. ⁶ κακῶς, badly, evilly. ⁷ μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. ⁸ νηστεύω, fast. ⁹ σός, your, yours. ¹⁰ νυμφῶν, ὦνος, ὁ, bridal chamber, wedding hall. ¹¹ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ¹² ἀπαίρω, take away, depart. ¹³ ἐπίβλημα, τος, τό, patch, patch on a garment. ¹⁴ ῥάκος, ους, τό, rag, piece of cloth.

ἀγνάφου¹ ἐπιρράπτει² ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ·³ εἰ δὲ μή, αἶρει τὸ πλήρωμα⁴ αὐτοῦ τὸ
 καινὸν⁵ τοῦ παλαιοῦ,³ καὶ χειρόν⁶ σχίσμα⁷ γίνεται. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον⁸ 22
 νέον⁹ εἰς ἀσκοῦς¹⁰ παλαιούς·³ εἰ δὲ μή, ῥήσσει¹¹ ὁ οἶνος⁸ ὁ νέος⁹ τοὺς ἀσκοῦς,¹⁰ καὶ
 ὁ οἶνος⁸ ἐκχεῖται¹² καὶ οἱ ἀσκοὶ¹⁰ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον⁸ νέον⁹ εἰς ἀσκοῦς¹⁰
 καινοὺς⁵ βλητέον.¹³

Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι¹⁴ αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν διὰ τῶν σπορίμων,¹⁵ καὶ 23
 ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες¹⁶ τοὺς στάχυν.¹⁷ Καὶ οἱ 24
 Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, Ἴδε, τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν;¹⁸ Καὶ 25
 αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς, Οὐδέποτε¹⁹ ἀνέγνωτε²⁰ τί ἐποίησεν Δαυὶδ, ὅτε χρειάν²¹
 ἔσχεν καὶ ἐπεινάσεν²² αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ 26
 θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως²³ ἔφαγεν, οὓς οὐκ

¹ ἄγναφος, new, unshrunk. ² ἐπιρράπτω, sew on. ³ παλαιός, old, ancient. ⁴ πλήρωμα, τος, τό, fullness, fulfillment. ⁵ καινός, new, fresh. ⁶ χειρόν, worse. ⁷ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ⁸ οἶνος, ου, ὁ, wine. ⁹ νέος, new, young. ¹⁰ ἀσμός, οὔ, ὁ, leather bottle, wineskin. ¹¹ ῥήγνυμι, break apart, throw down. ¹² ἐκχέω, pour out, shed. ¹³ βλητέος, must be put, that ought to be put. ¹⁴ παραπορεύομαι, go beside, go past. ¹⁵ σπόριμος, grain field, sown. ¹⁶ τίλλω, pluck, pick. ¹⁷ στάχυς, υος, ὁ, Stachys, head of grain. ¹⁸ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ¹⁹ οὐδέποτε, never. ²⁰ ἀναγινώσκω, read. ²¹ χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ²² πεινάω, hunger, am hungry. ²³ πρόθεσις, εως, ἡ, setting forth, purpose.

ἔξεστιν¹ φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν,² καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσιν; Καὶ 27
 ἔλεγεν αὐτοῖς, Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ
 σάββατον: ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου. 28

Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην³ 3
 ἔχων τὴν χεῖρα. Καὶ παρατήρουν⁴ αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει⁵ αὐτόν, 2
 ἵνα κατηγορήσωσιν⁶ αὐτοῦ. Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην³ ἔχοντι 3
 τὴν χεῖρα, Ὑγεραι εἰς τὸ μέσον. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὑξεστιν¹ τοῖς σάββασιν 4
 ἀγαθοποιῆσαι⁷ ἢ κακοποιῆσαι;⁸ Ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτείνειν; Οἱ δὲ ἐσιώπων.⁹ 5
 Καὶ περιβλεψάμενος¹⁰ αὐτοὺς μετ' ὀργῆς,¹¹ συλλυπούμενος¹² ἐπὶ τῇ πωρώσει¹³
 τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, Ὑκτεινον¹⁴ τὴν χεῖρά σου. Καὶ
 ἐξέτεινεν,¹⁴ καὶ ἀποκατεστάθη¹⁵ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιῆς¹⁶ ὡς ἡ ἄλλη. Καὶ ἐξελθόντες 6
 οἱ Φαρισαῖοι εὐθέως μετὰ τῶν Ἑρῳδιανῶν¹⁷ συμβούλιον¹⁸ ἐποίουν κατ' αὐτοῦ,

¹ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ² ἱερεὺς, ἑως, ὁ, priest. ³ ξηραίνω, dry up, parch. ⁴ παρατηρέω, watch closely, observe scrupulously. ⁵ θεραπεύω, heal, care for. ⁶ κατηγορέω, accuse, charge. ⁷ ἀγαθοποιέω, do good/right, do what is good/right. ⁸ κακοποιέω, do evil, harm. ⁹ σιωπάω, be silent, keep silence. ¹⁰ περιβλέπομαι, look around, look around on. ¹¹ ὀργή, ἥς, ἡ, wrath, anger. ¹² συλλυπέομαι, be deeply grieved, feel sorry for. ¹³ πώρωσις, εὐς, ἡ, hardness, obstinancy. ¹⁴ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ¹⁵ ἀποκαθίστημι, restore, give back. ¹⁶ ὑγιής, whole, healthy. ¹⁷ Ἑρῳδιανοί, ὧν, ὁ, Herodian, Herodians. ¹⁸ συμβούλιον, οὐ, τό, counsel, council.

ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν¹ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 7
πρὸς τὴν θάλασσαν· καὶ πολὺ πλῆθος² ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐτῷ,
καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας,³ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας,⁴ καὶ 8
πέραν⁵ τοῦ Ἰορδάνου,⁶ καὶ οἱ περὶ Τύρον⁷ καὶ Σιδῶνα,⁸ πλῆθος² πολὺ,
ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. Καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα 9
πλοιάριον⁹ προσκαρτερῇ¹⁰ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν¹¹ αὐτόν. 10
Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν,¹² ὥστε ἐπιπίπτειν¹³ αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται,¹⁴ ὅσοι
εἶχον μάστιγας.¹⁵ Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα,¹⁶ ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, 11
προσέπιπτεν¹⁷ αὐτῷ, καὶ ἔκραζεν, λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Καὶ πολλὰ 12
ἐπετίμα¹⁸ αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερόν¹⁹ αὐτὸν ποιήσωσιν.

¹ ἀναχωρέω, depart, withdraw. ² πλῆθος, ους, τό, multitude. ³ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ⁴ Ἰδουμαία, ας, ἡ, Idumea, Edom. ⁵ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁶ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁷ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ⁸ Σιδῶν, ὠνος, ἡ, Sidon. ⁹ πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat. ¹⁰ προσκαρτερέω, continue in or with, persist. ¹¹ θλίβω, press, oppress. ¹² θεραπεύω, heal, care for. ¹³ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ¹⁴ ἅπτομαι, touch or handle. ¹⁵ μάστιξ, ἰγος, ἡ, whip, scourge. ¹⁶ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ¹⁷ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ¹⁸ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁹ φανερός, manifest, apparent.

Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται¹ οὓς ἤθελεν αὐτός· καὶ ἀπῆλθον 13
 πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐποίησεν δώδεκα, ἵνα ὥσιν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ 14
 αὐτοὺς κηρύσσειν, καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν² τὰς νόσους,³ καὶ ἐκβάλλειν 15
 τὰ δαιμόνια· καὶ ἐπέθηκεν⁴ τῷ Σίμωνι ὄνομα Πέτρον· καὶ Ἰάκωβον⁵ τὸν τοῦ 16
 Ζεβεδαίου,⁶ καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου·⁵ καὶ ἐπέθηκεν⁴ αὐτοῖς
 ὀνόματα Βοανεργές,⁷ ὃ ἐστίν, Υἱοὶ Βροντῆς·⁸ καὶ Ἀνδρέαν,⁹ καὶ Φίλιππον,¹⁰ καὶ 18
 Βαρθολομαῖον,¹¹ καὶ Ματθαῖον,¹² καὶ Θωμᾶν,¹³ καὶ Ἰάκωβον⁵ τὸν τοῦ
 Ἀλφαίου,¹⁴ καὶ Θαδδαῖον,¹⁵ καὶ Σίμωνα τὸν Κανανίτην,¹⁶ καὶ Ἰούδαν¹⁷ 19
 Ἰσκαριώτην,¹⁸ ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

Καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται¹⁹ πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς 20
 μήτε²⁰ ἄρτον φαγεῖν. Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι²¹ αὐτόν· 21
 ἔλεγον γὰρ ὅτι Ἐξέστη.²² Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες 22

¹προσκαλέω, summon. ²θεραπεύω, heal, care for. ³νόσος, ου, ἡ, disease, malady. ⁴ἐπιτίθημι, lay upon, put. ⁵Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁶Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ⁷Βοανεργές, Boanerges. ⁸βροντή, ους, ἡ, thunder. ⁹Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ¹⁰Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ¹¹Βαρθολομαῖος, ου, ὁ, Bartholomew. ¹²Ματθαῖος, ου, ὁ, Matthew. ¹³Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ¹⁴Ἀλφαῖος, ου, ὁ, Alphaeus. ¹⁵Θαδδαῖος, ου, ὁ, Thaddaeus. ¹⁶Κανανίτης, ου, ὁ, Canaanite. ¹⁷Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ¹⁸Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ¹⁹συνέρχομαι, come together, come or go with. ²⁰μήτε, neither, nor. ²¹κρατέω, grasp, lay hold of. ²²ἐξίστημι, amaze, be amazed.

ἔλεγον ὅτι Βεελζεβοῦλ¹ ἔχει, καὶ ὅτι Ἐν τῷ ἄρχοντι² τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει
 τὰ δαιμόνια. Καὶ προσκαλεσάμενος³ αὐτούς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, 23
 Πῶς δύναται Σατανᾶς⁴ Σατανᾶν⁴ ἐκβάλλειν; Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν 24
 μερισθῇ,⁵ οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. Καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν 25
 μερισθῇ,⁵ οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη. Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς⁴ ἀνέστη ἐφ' 26
 ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται,⁵ οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος⁶ ἔχει. Οὐδεὶς δύναται 27
 τὰ σκεύη⁷ τοῦ ἰσχυροῦ,⁸ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι,⁹ ἐὰν μὴ
 πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν⁸ δῇσῃ,¹⁰ καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ.⁹ Ἀμὴν λέγω 28
 ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα¹¹ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ
 βλασφημίαι¹² ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν:¹³ ὅς δ' ἂν βλασφημήσῃ¹³ εἰς τὸ πνεῦμα 29
 τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν¹⁴ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἐνοχός¹⁵ ἐστὶν αἰωνίου κρίσεως.¹⁶
 Ὅτι ἔλεγον, Πνεῦμα ἀκάθαρτον¹⁷ ἔχει. 30

¹ Βεελζεβοῦλ, ὁ, Beelzebul. ² ἄρχων, ὄντος, ὁ, ruler, prince. ³ προσκαλέω, summon. ⁴ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ⁵ μερίζω, divide, part. ⁶ τέλος, ους, τό, end, purpose. ⁷ σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural). ⁸ ἰσχυρός, strong, mighty. ⁹ διαρπάζω, plunder, rob thoroughly. ¹⁰ δέω, bind, tie. ¹¹ ἁμαρτήματα, τος, τό, sin, fault. ¹² βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. ¹³ βλασφημέω, revile, blaspheme. ¹⁴ ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. ¹⁵ ἐνοχος, involved in, liable. ¹⁶ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ¹⁷ ἀκάθαρτος, unclean, impure.

Ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἔξω ἐστῶτες ἀπέστειλαν πρὸς 31
αὐτόν, φωνοῦντες¹ αὐτόν. Καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν· εἶπον δὲ αὐτῷ, Ἰδού, 32
ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ αἱ ἀδελφαί² σου ἔξω ζητοῦσίν σε. Καὶ 33
ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων, Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου ἢ οἱ ἀδελφοί μου; Καὶ 34
περιβλεψάμενος³ κύκλῳ⁴ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει, Ἴδε, ἡ μήτηρ μου
καὶ οἱ ἀδελφοί μου. Ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου 35
καὶ ἀδελφή² μου καὶ μήτηρ ἐστίν.

Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ συνήχθη πρὸς αὐτόν 4
ὄχλος πολὺς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα⁵ εἰς τὸ πλοῖον καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ· καὶ
πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν 2
παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ⁶ αὐτοῦ, Ἀκούετε· ἰδού, 3
ἐξῆλθεν ὁ σπεῖρων τοῦ σπεῖραι. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπεῖρειν, ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ 4
τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ⁷ καὶ κατέφαγεν⁸ αὐτό. Ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ 5

¹ φωνέω, call, crow. ² ἀδελφή, ἥς, ἡ, sister. ³ περιβλέπομαι, look around, look around on. ⁴ κύκλος, ου, ὁ, circle. ⁵ ἐμβαίνω, embark. ⁶ διδαχή, ἥς, ἡ, teaching, instruction. ⁷ πετεινόν, ου, τό, bird. ⁸ κατεσθίω, eat up, devour.

πετρῶδες,¹ ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν· καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν,² διὰ τὸ μὴ ἔχειν
 βάθος³ γῆς· ἡλίου⁴ δὲ ἀνατείλαντος⁵ ἐκαυματίσθη,⁶ καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν⁷ 6
 ἐξηράνθη.⁸ Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας,⁹ καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι,⁹ καὶ 7
 συνέπνιξαν¹⁰ αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν 8
 καλήν· καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα,¹¹ καὶ ἔφερεν ἐν
 τριάκοντα,¹² καὶ ἐν ἐξήκοντα,¹³ καὶ ἐν ἑκατόν.¹⁴ Καὶ ἔλεγεν, Ὁ ἔχων ὦτα¹⁵ 9
 ἀκούειν ἀκουέτω.

Ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας,¹⁶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν 10
 παραβολήν. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὸ μυστήριον¹⁷ τῆς 11
 βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω, ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται· ἵνα 12
 βλέποντες βλέπωσιν, καὶ μὴ ἴδωσιν· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν, καὶ μὴ συνιῶσιν·
 μήποτε¹⁹ ἐπιστρέψωσιν,²⁰ καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.²¹ Καὶ λέγει αὐτοῖς, 13

¹ πετρῶδης, rocky, stony. ² ἐξανατέλλω, spring up, spring up out. ³ βάθος, οὐς, τό, depth, deep. ⁴ ἥλιος, οὐ, ὁ, sun, sunlight. ⁵ ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. ⁶ καυματίζω, burn up, scorch. ⁷ ρίζα, ἡς, ἡ, root, that which grows from the root. ⁸ ξηραίνω, dry up, parch. ⁹ ἄκανθα, ἡς, ἡ, thorn, thorn bush. ¹⁰ συμπνίγω, choke, choke utterly. ¹¹ αὐξάνω, cause to grow, increase. ¹² τριάκοντα, thirty, 30. ¹³ ἐξήκοντα, sixty, 60. ¹⁴ ἑκατόν, hundred, 100. ¹⁵ οὖς, οὐς, τό, ear. ¹⁶ καταμόνας, alone, apart. ¹⁷ μυστήριον, οὐ, τό, secret, mystery. ¹⁸ συνιῆμι, understand, consider. ¹⁹ μήποτε, never, lest perchance. ²⁰ ἐπιστρέφω, turn to, return. ²¹ ἁμάρτημα, τος, τό, sin, fault.

Οὐκ οἶδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; Καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε
; Ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. Οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδόν, ὅπου 14
σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ Σατανᾶς¹ καὶ αἶρει
τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως² οἱ 16
ἐπὶ τὰ πετρώδη³ σπειρόμενοι, οἳ, ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ
χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν, καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν⁴ ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί⁵ 17
εἰσιν: εἴτα⁶ γενομένης θλίψεως⁷ ἢ διωγμοῦ⁸ διὰ τὸν λόγον, εὐθέως
σκανδαλίζονται.⁹ Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας¹⁰ σπειρόμενοι, οἱ τὸν λόγον 18
ἀκούοντες, καὶ αἱ μέριμναι¹¹ τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη¹² τοῦ πλούτου,¹³ 19
καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι¹⁴ εἰσπορευόμεναι¹⁵ συμπνίγουσιν¹⁶ τὸν λόγον,
καὶ ἄκαρπος¹⁷ γίνεται. Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, 20
οἵτινες ἀκούουσιν τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται,¹⁸ καὶ καρποφοροῦσιν,¹⁹ ἐν

¹ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ² ὁμοίως, likewise, in like manner. ³ πετρώδης, rocky, stony. ⁴ ῥίζα, ἡς, ἡ, root, that which grows from the root. ⁵ πρόσκαιρος, temporary, passing. ⁶ εἴτα, then, thereafter. ⁷ θλίψις, εως, ἡ, tribulation, persecution. ⁸ διωγμός, οὔ, ὁ, persecution. ⁹ σκανδαλίζω, cause to stumble. ¹⁰ ἀκάνθα, ἡς, ἡ, thorn, thorn bush. ¹¹ μέριμνα, ἡς, ἡ, care, anxiety. ¹² ἀπάτη, ἡς, ἡ, deceit, deceitfulness. ¹³ πλοῦτος, ου, ὁ, wealth, riches. ¹⁴ ἐπιθυμία, ας, ἡ, desire, passion. ¹⁵ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁶ συμπνίγω, choke, choke utterly. ¹⁷ ἄκαρπος, unfruitful, barren. ¹⁸ παραδέχομαι, receive, accept. ¹⁹ καρποφορέω, bear fruit.

τριάκοντα,¹ καὶ ἐν ἐξήκοντα,² καὶ ἐν ἑκατόν.³

Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Μήτι⁴ ὁ λύχνος⁵ ἔρχεται ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον⁶ τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν 21
κλίνην;⁷ Οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν⁸ ἐπιτεθῇ;⁹ Οὐ γάρ ἐστὶν τι κρυπτόν,¹⁰ ὃ ἐὰν 22
μὴ φανερωθῇ:¹¹ οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον,¹² ἀλλ' ἵνα εἰς φανερόν¹³ ἔλθῃ. Εἴ τις 23
ἔχει ὦτα¹⁴ ἀκούειν ἀκουέτω. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Βλέπετε τί ἀκούετε. Ἐν ᾧ 24
μέτρῳ¹⁵ μετρεῖτε¹⁶ μετρηθήσεται¹⁶ ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται¹⁷ ὑμῖν τοῖς
ἀκούουσιν. Ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ: καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει 25
ἄρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Καὶ ἔλεγεν, Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν 26
σπόρον¹⁸ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ¹⁹ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ 27
σπόρος¹⁸ βλαστάνῃ²⁰ καὶ μηκύνῃται²¹ ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. Αὐτομάτῃ²² γὰρ ἡ γῆ 28

¹ τριάκοντα, thirty, 30. ² ἐξήκοντα, sixty, 60. ³ ἑκατόν, hundred, 100. ⁴ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁵ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ⁶ μόδιος, ου, ὁ, dry measure. ⁷ κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ⁸ λυχνία, ας, ἡ, lampstand. ⁹ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ¹⁰ κρυπτός, hidden, secret. ¹¹ φανερόω, reveal, manifest. ¹² ἀπόκρυφος, hidden, secret. ¹³ φανερός, manifest, apparent. ¹⁴ οὖς, ους, τό, ear. ¹⁵ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ¹⁶ μετρέω, measure, estimate. ¹⁷ προστίθημι, add, add to. ¹⁸ σπόρος, ου, ὁ, seed (sown), seed for sowing. ¹⁹ καθεύδω, sleep. ²⁰ βλαστάνω, sprout, produce. ²¹ μηκύνω, lengthen, grow. ²² αὐτόματος, by itself, of its own accord.

καρποφορεῖ,¹ πρῶτον χόρτον,² εἶτα³ στάχυν,⁴ εἶτα³ πλήρη⁵ σῖτον⁶ ἐν τῷ στάχυϊ.⁴ 29

Ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον,⁷ ὅτι παρέστηκεν⁸
ὁ θερισμός.⁹

Καὶ ἔλεγεν, Τίνι ὁμοιώσωμεν¹⁰ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; Ἡ ἐν ποίᾳ¹¹ παραβολῇ 30

παραβάλλωμεν¹² αὐτήν; Ὡς κόκκον¹³ σινάπεως,¹⁴ ὅς, ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, 31

μικρότερος¹⁵ πάντων τῶν σπερμάτων¹⁶ ἐστὶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς: καὶ ὅταν σπαρῇ, 32

ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων¹⁷ μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους¹⁸

μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιάν¹⁹ αὐτοῦ τὰ πετεινὰ²⁰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνοῦν.²¹ Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, 33

καθὼς ἐδύναντο ἀκούειν: χωρὶς²² δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς: κατ' ἰδίαν δὲ 34

τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλευν²³ πάντα.

¹ καρποφορέω, bear fruit. ² χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. ³ εἶτα, then, thereafter. ⁴ στάχυς, υος, ὁ, Stachys, head of grain. ⁵ πλήρης, full. ⁶ σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. ⁷ δρέπανον, ου, τό, sickle, pruning hook. ⁸ παρίστημι, be present, stand by. ⁹ θερισμός, οὔ, ὁ, harvest, reaping. ¹⁰ ὁμοιώω, make like, liken. ¹¹ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ¹² παραβάλλω, arrive, cross over. ¹³ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ¹⁴ σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. ¹⁵ μικρός, small, little. ¹⁶ σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. ¹⁷ λάχανον, ου, τό, garden herb, vegetable. ¹⁸ κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. ¹⁹ σκιά, ᾱς, ἡ, shadow, thick darkness. ²⁰ πετεινόν, ου, τό, bird. ²¹ κατασκηνόω, cause to dwell, settle. ²² χωρίς, separate, apart from (gen). ²³ ἐπιλύω, explain, settle.

Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁψίας ¹ γενομένης, Διέλθωμεν ² εἰς τὸ πέραν. ³ 35

Καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν ⁴ αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ. Καὶ 36

ἄλλα δὲ πλοιάρια ⁵ ἦν μετ' αὐτοῦ. Καὶ γίνεται λαῖλαψ ⁶ ἀνέμου ⁷ μεγάλη· τὰ δὲ 37

κύματα ⁸ ἐπέβαλλεν ⁹ εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι. ¹⁰ Καὶ ἦν αὐτὸς 38

ἐπὶ τῇ πρύμνῃ ¹¹ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον ¹² καθεύδων· ¹³ καὶ διεγείρουσιν ¹⁴ αὐτόν,

καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Διδάσκαλε, οὐ μέλει ¹⁵ σοι ὅτι ἀπολλύμεθα; Καὶ διεγερθεὶς ¹⁴ 39

ἐπετίμησεν ¹⁶ τῷ ἀνέμῳ, ⁷ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσσῃ, Σιώπα, ¹⁷ πεφίμωσο. ¹⁸ Καὶ

ἐκόπασεν ¹⁹ ὁ ἄνεμος, ⁷ καὶ ἐγένετο γαλήνῃ ²⁰ μεγάλη. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί δειλοί 40

ἐστε οὕτως; Πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον ²² μέγαν, καὶ ἔλεγον 41

πρὸς ἀλλήλους, Τίς ἄρα ²³ οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος ⁷ καὶ ἡ θάλασσα

ὑπακούουσιν ²⁴ αὐτῷ;

¹ ὁψιος, late. ² διέρχομαι, cross over, pass through. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ παραλαμβάνω, receive, take. ⁵ πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat. ⁶ λαῖλαψ, απος, ή, hurricane, storm. ⁷ ἄνεμος, ου, ό, wind. ⁸ κύμα, τος, τό, wave. ⁹ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁰ γεμίζω, fill, load. ¹¹ πρύμνα, ης, ή, stern (of a ship). ¹² προσκεφάλαιον, ου, τό, pillow, cushion. ¹³ καθεύδω, sleep. ¹⁴ διεγείρω, arouse completely, stir up. ¹⁵ μέλει, it is a care, it concerns. ¹⁶ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ¹⁷ σιωπάω, be silent, keep silence. ¹⁸ φιμόω, muzzle, silence. ¹⁹ κοπάζω, stop, abate. ²⁰ γαλήνη, ης, ή, calm. ²¹ δειλός, cowardly, timid. ²² φόβος, ου, ό, fear, terror. ²³ ἄρα, so? (introduces a question). ²⁴ ὑπακούω, obey, listen.

Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν¹ τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν² τῶν Γαδαρηνῶν.³ Καὶ 5
 ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν⁴ αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων⁵
 ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,⁶ ὃς τὴν κατοίκησιν⁷ εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν.⁸ 3
 καὶ οὐτε ἀλύσεσιν⁹ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι,¹⁰ διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις¹¹ 4
 πέδαις¹² καὶ ἀλύσεσιν⁹ δεδέσθαι,¹⁰ καὶ διεσπᾶσθαι¹³ ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις,⁹ καὶ
 τὰς πέδας¹² συντετρίφθαι.¹⁴ καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυεν¹⁵ δαμάσαι.¹⁶ καὶ διὰ παντός, 5
 νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐν τοῖς ὄρεσιν καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν⁸ ἦν κράζων καὶ
 κατακόπτων¹⁷ ἑαυτὸν λίθοις. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν,¹⁸ ἔδραμεν¹⁹ καὶ 6
 προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, 7
 υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου;²⁰ Ὁρκίζω²¹ σε τὸν θεόν, μή με βασανίσῃς.²² Ἔλεγεν 8
 γὰρ αὐτῷ, Ἔξελθε, τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον,⁶ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐπηρώτα 9
 αὐτόν, Τί σοι ὄνομα; Καὶ ἀπεκρίθη, λέγων, Λεγεὼν²³ ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί

¹ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ² χώρα, ας, ἡ, land, region. ³ Γαδαρηνός, from Gadara, Gadarene. ⁴ ἀπαντάω, meet, encounter. ⁵ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ⁶ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ⁷ κατοίκησις, εως, ἡ, dwelling, abode. ⁸ μνημα, τος, τό, grave, tomb. ⁹ ἄλυσις, εως, ἡ, chain. ¹⁰ δέω, bind, tie. ¹¹ πολλάκις, often, many times. ¹² πέδη, ης, ἡ, fether, shackle. ¹³ διασπάω, tear apart, burst. ¹⁴ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹⁵ ἰσχύω, be strong, able. ¹⁶ δαμάζω, tame, subdue. ¹⁷ κατακόπτω, lacereate, cut. ¹⁸ μακρόθεν, from afar, afar. ¹⁹ τρέχω, run, exercise myself. ²⁰ ὑψιστος, highest, most high. ²¹ ὀρκίζω, adjure, implore. ²² βασανίζω, torment, torture. ²³ λεγεών, ὄνος, ἡ, legion, very large number.

ἐσμεν. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.¹ 10
 Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη² χοίρων³ μεγάλη βοσκομένη:⁴ καὶ παρεκάλεσαν 12
 αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες,⁵ λέγοντες, Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους,³ ἵνα εἰς
 αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. Καὶ ἐπέτρεψεν⁶ αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ἐξελθόντα τὰ 13
 πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα⁷ εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους:³ καὶ ὥρμησεν⁸ ἡ ἀγέλη²
 κατὰ τοῦ κρημνοῦ⁹ εἰς τὴν θάλασσαν: ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι:¹⁰ καὶ ἐπνίγοντο¹¹ ἐν
 τῇ θαλάσῃ. Οἱ δὲ βόσκοντες⁴ τοὺς χοίρους³ ἔφυγον,¹² καὶ ἀνήγγειλαν¹³ εἰς τὴν 14
 πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.¹⁴ Καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστὶν τὸ γεγονός: καὶ ἔρχονται 15
 πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον¹⁵ καθήμενον καὶ
 ἱματισμένον¹⁶ καὶ σωφρονοῦντα,¹⁷ τὸν ἐσχηκότα τὸν Λεγεῶνα:¹⁸ καὶ
 ἐφοβήθησαν. Διηγήσαντο¹⁹ δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, 16
 καὶ περὶ τῶν χοίρων.³ Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων 17

¹ χώρα, ας, ἡ, land, region. ² ἀγέλη, ης, ἡ, herd, flock. ³ χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. ⁴ βόσκω, feed. ⁵ δαίμων, ονος, ὁ, demon, evil spirit. ⁶ ἐπιτρέπω, permit, allow. ⁷ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ⁸ ὀρμάω, hasten on, rush. ⁹ κρημνός, οὔ, ὁ, steep bank, cliff. ¹⁰ δισχίλιοι, two thousand, 2000. ¹¹ πνίγω, choke, strangle. ¹² φεύγω, flee, escape. ¹³ ἀναγγέλλω, announce, report. ¹⁴ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ¹⁵ δαιμονίζομαι, am demon possessed. ¹⁶ ἱματίζω, dress, clothe. ¹⁷ σωφρονέω, be of sound mind, judgment. ¹⁸ λεγεών, ὄνος, ἡ, legion, very large number. ¹⁹ διηγέομαι, relate fully, relate in full. ²⁰ ὄριον, ου, τό, boundary, region.

αὐτῶν. Καὶ ἐμβάντος¹ αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθείς,² 18
 ἵνα ἢ μετ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, Ὑπαγε εἰς 19
 τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς,³ καὶ ἀνάγγειλον⁴ αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος
 πεποίηκεν, καὶ ἡλέησέν⁵ σε. Καὶ ἀπῆλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ 20
 Δεκαπόλει⁶ ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύμαζον.⁷

Καὶ διαπεράσαντος⁸ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν,⁹ συνήχθη ὄχλος 21
 πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ ἰδού, ἔρχεται εἰς τῶν 22
 ἀρχισυναγῶγων,¹⁰ ὀνόματι Ἰάειρος,¹¹ καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας
 αὐτοῦ, καὶ παρεκάλει αὐτόν πολλά, λέγων ὅτι Τὸ θυγάτριόν¹² μου ἐσχάτως¹³ 23
 ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς¹⁴ αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται. Καὶ ἀπῆλθεν 24
 μετ' αὐτοῦ· καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον¹⁵ αὐτόν.

¹ ἐμβαίνω, embark. ² δαιμονίζομαι, am demon possessed. ³ σός, your, yours. ⁴ ἀναγγέλλω, announce, report. ⁵ ἐλεέω, have mercy, pity. ⁶ Δεκάπολις, εως, ἡ, Decapolis. ⁷ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁸ διαπεράω, cross over, pass through. ⁹ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹⁰ ἀρχισυναγωγος, ου, ὁ, ruler of a synagogue. ¹¹ Ἰάειρος, ου, ὁ, Jairus. ¹² θυγάτριον, ου, τό, little daughter. ¹³ ἐσχάτως, finally, at the extremity. ¹⁴ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ¹⁵ συνθλίβω, press together, crowd upon.

Καὶ γυνή τις οὕσα ἐν ῥύσει¹ αἵματος ἔτη² δώδεκα, καὶ πολλὰ παθοῦσα³ ὑπὸ 25
πολλῶν ἰατρῶν,⁴ καὶ δαπανήσασα⁵ τὰ παρ' αὐτῆς πάντα, καὶ μηδὲν
ὠφεληθεῖσα,⁶ ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον⁷ ἐλθοῦσα, ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, 27
ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὀπισθεν,⁸ ἤψατο⁹ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ: ἔλεγεν γὰρ ὅτι Κἂν¹⁰ 28
τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι,⁹ σωθήσομαι. Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη¹¹ ἡ πηγὴ¹² τοῦ 29
αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἴαται¹³ ἀπὸ τῆς μάστιγος.¹⁴ Καὶ εὐθέως 30
ὁ Ἰησοῦς ἐπιγινούς¹⁵ ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς¹⁶
ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγεν, Τίς μου ἤψατο⁹ τῶν ἱματίων; Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ 31
αὐτοῦ, Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά¹⁷ σε, καὶ λέγεις, Τίς μου ἤψατο; Καὶ 32
περιεβλέπετο¹⁸ ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. Ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ 33
τρέμουσα,¹⁹ εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν²⁰ αὐτῷ, καὶ εἶπεν
αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Θύγατερ,²¹ ἡ πίστις σου σέσωκέν 34

¹ ῥύσις, εως, ἡ, flowing, hemorrhage. ² ἔτος, οὗς, τό, year. ³ πάσχω, suffer, am acted upon. ⁴ ἰατρός, οὗ, ὁ, physician. ⁵ δαπανᾶω, spend, spend freely. ⁶ ὠφελέω, profit, help. ⁷ χείρων, worse. ⁸ ὀπισθεν, behind, after. ⁹ ἅπτομαι, touch or handle. ¹⁰ κἂν, and if, even if. ¹¹ ξηραίνω, dry up, parch. ¹² πηγὴ, ἡς, ἡ, spring, fountain. ¹³ ἰάομαι, heal. ¹⁴ μάστιξ, ἰγος, ἡ, whip, scourge. ¹⁵ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁶ ἐπιστρέφω, turn to, return. ¹⁷ συνθλίβω, press together, crowd upon. ¹⁸ περιβλέπομαι, look around, look around on. ¹⁹ τρέμω, tremble, am afraid. ²⁰ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ²¹ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter.

σε: ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιῆς¹ ἀπὸ τῆς μάστιγός² σου.

Ἦτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου,³ λέγοντες ὅτι Ἡ 35

θυγάτηρ⁴ σου ἀπέθανεν· τί ἔτι σκύλλεις⁵ τὸν διδάσκαλον; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εὐθέως 36

ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ,³ Μὴ φοβοῦ· μόνον

πίστευε. Καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι,⁶ εἰ μὴ Πέτρον καὶ 37

Ἰάκωβον⁷ καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου.⁷ Καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ 38

ἀρχισυναγώγου,³ καὶ θεωρεῖ θόρυβον,⁸ κλαίοντας⁹ καὶ ἀλαλάζοντας¹⁰ πολλά. 39

Καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, Τί θορυβεῖσθε¹¹ καὶ κλαίετε;⁹ Τὸ παιδίον οὐκ

ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.¹² Καὶ κατεγέλων¹³ αὐτοῦ. Ὁ δέ, ἐκβαλὼν πάντας, 40

παραλαμβάνει¹⁴ τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ,

καὶ εἰσπορεύεται¹⁵ ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον.¹⁶ Καὶ κρατήσας¹⁷ τῆς χειρὸς 41

τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ, Ταλιθά,¹⁸ κοῦμι:¹⁹ ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον,²⁰ Τὸ

¹ ὑγιῆς, whole, healthy. ² μάστιξ, ἰγος, ἥ, whip, scourge. ³ ἀρχισυναγώγος, οὐ, ὁ, ruler of a synagogue. ⁴ θυγάτηρ, τρως, ἥ, daughter. ⁵ σκύλλω, trouble, bother. ⁶ συνακολουθῆω, follow along with, accompany. ⁷ Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁸ θόρυβος, οὐ, ὁ, uproar, riot. ⁹ κλαίω, weep, weep for. ¹⁰ ἀλαλάζω, cry aloud, wail loudly. ¹¹ θορυβέω, make a commotion, agitate. ¹² καθεύδω, sleep. ¹³ καταγελάω, deride, ridicule. ¹⁴ παραλαμβάνω, receive, take. ¹⁵ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁶ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹⁷ κρατέω, grasp, lay hold of. ¹⁸ ταλιθά, little girl. ¹⁹ κοῦμι, arise. ²⁰ μεθερμηνεύω, translate, interpret.

κοράσιον,¹ σοὶ λέγω, ἔγχειται. Καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον¹ καὶ περιεπάτει, 42

ἣν γὰρ ἐτῶν² δώδεκα: καὶ ἐξέστησαν³ ἐκστάσει⁴ μεγάλη. Καὶ διεστείλατο⁵ 43

αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γινῶ τοῦτο: καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν,⁶ καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα⁷ αὐτοῦ: καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ 6

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ γενομένου σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν: 2

καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο,⁸ λέγοντες, Πόθεν⁹ τούτῳ ταῦτα; Καὶ τίς

ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται; 3

Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων,¹⁰ ὁ υἱὸς Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου¹¹ καὶ Ἰωσῆ¹²

καὶ Ἰούδα¹³ καὶ Σίμωνος; Καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ¹⁴ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; Καὶ

ἐσκανδαλίζοντο¹⁵ ἐν αὐτῷ. Ἔλεγεν δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης 4

ἄτιμος,¹⁶ εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι⁷ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν¹⁷ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ

αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις¹⁸ 5

¹ κοράσιον, ου, τό, girl, little girl. ² ἔτος, ους, τό, year. ³ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ⁴ ἐκστασις, εως, ἡ, bewilderment, ecstasy. ⁵ διαστέλλομαι, set apart, fig. to distinguish. ⁶ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ⁷ πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. ⁸ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ⁹ πόθεν, from where? whence. ¹⁰ τέκτων, ονος, ὁ, builder, carpenter. ¹¹ Ἰάκωβος, James, Jacob. ¹² Ἰωσῆς, ἡτος, ὁ, Josés. ¹³ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ¹⁴ ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister. ¹⁵ σκανδαλίζω, cause to stumble. ¹⁶ ἄτιμος, without honor, dishonored. ¹⁷ συγγενής, kindred, relative. ¹⁸ ὀλίγος, little, few.

ἄρρωστοις¹ ἐπιθεῖς² τὰς χεῖρας, ἐθεράπευσεν.³ Καὶ ἐθαύμαζεν⁴ διὰ τὴν ἀπιστίαν⁵ ⁶
αὐτῶν.

Καὶ περιῆγεν⁶ τὰς κώμας⁷ κύκλῳ⁸ διδάσκων.

Καὶ προσκαλεῖται⁹ τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ⁷
ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.¹⁰ Καὶ παρήγγειλεν¹¹ ⁸
αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ ῥάβδον¹² μόνον· μὴ πήραν,¹³ μὴ ἄρτον,
μὴ εἰς τὴν ζώνην¹⁴ χαλκόν·¹⁵ ἀλλ' ὑποδεδεμένους¹⁶ σανδάλια·¹⁷ καὶ μὴ ⁹
ἐνδύσῃσθε¹⁸ δύο χιτῶνας.¹⁹ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ὅπου ἂν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ¹⁰
ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.²⁰ Καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ¹¹
ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι²¹ ἐκεῖθεν,²⁰ ἐκτινάξατε²² τὸν χοῦν²³ τὸν
ὑποκάτω²⁴ τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον²⁵ αὐτοῖς. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,

¹ ἄρρωστος, sick, ill. ² ἐπιτίθημι, lay upon, put. ³ θεραπεύω, heal, care for. ⁴ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁵ ἀπιστία, ἀς, ἡ, unbelief, unfaithfulness. ⁶ περιάγω, lead around, go about. ⁷ κώμη, ης, ἡ, village. ⁸ κύκλος, ου, ὁ, circle. ⁹ προσκαλέω, summon. ¹⁰ ἀκάθαρτος, unclean, impure. ¹¹ παραγγέλλω, order, command. ¹² ῥάβδος, ου, ἡ, staff, rod. ¹³ πήρα, ἀς, ἡ, leather pouch, bag. ¹⁴ ζώνη, ης, ἡ, belt, girdle. ¹⁵ χαλκός, οὔ, ὁ, money, copper or bronze. ¹⁶ ὑποδέω, put on my feet. ¹⁷ σανδάλιον, ου, τό, sandal. ¹⁸ ἐνδύω, put on, clothe. ¹⁹ χιτῶν, ὠνος, ὁ, tunic, garment. ²⁰ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ²¹ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ²² ἐκτινάσσω, shake off or out, shake off. ²³ χοῦς, ὁ, soil, dust. ²⁴ ὑποκάτω, under, below. ²⁵ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness.

ἀνεκτότερον¹ ἔσται Σοδόμοις² ἢ Γομόρροις³ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως,⁴ ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσιν:⁵ καὶ δαιμόνια πολλὰ¹²
ἐξεβάλλον, καὶ ἡλειφον⁶ ἐλαίῳ⁷ πολλοὺς ἀρρώστους⁸ καὶ ἐθεράπευον.⁹

Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης,¹⁰ φανερόν¹¹ γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ¹⁴
ἔλεγεν ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν¹² αἱ
δυνάμεις ἐν αὐτῷ. Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι Ἡλίας¹³ ἐστίν: ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι¹⁵
Προφήτης ἐστίν, ὡς εἷς τῶν προφητῶν. Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης¹⁰ εἶπεν ὅτι Ὅν¹⁶
ἐγὼ ἀπεκεφάλισα¹⁴ Ἰωάννην, οὗτός ἐστιν: αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. Αὐτὸς γὰρ¹⁷
ὁ Ἡρώδης¹⁰ ἀποστείλας ἐκράτησεν¹⁵ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἔδησεν¹⁶ αὐτὸν ἐν
φυλακῇ,¹⁷ διὰ Ἡρωδιάδα¹⁸ τὴν γυναῖκα Φιλίππου¹⁹ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι
αὐτὴν ἐγάμησεν.²⁰ Ἐλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ¹⁰ ὅτι Οὐκ ἔξεστίς²¹ σοι¹⁸
ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ἡ δὲ Ἡρωδιάς¹⁸ ἐνεῖχεν²² αὐτῷ, καὶ¹⁹

¹ ἀνεκτός, tolerable, bearable. ² Σόδομα, ὠν, τό, Sodom. ³ Γόμορρα, ας, ἡ, Gomorrah. ⁴ κρίσις, εως, ἡ, judgment, judging. ⁵ μετανοέω, repent, change my mind. ⁶ ἀλείφω, anoint. ⁷ ἔλαιον, ου, τό, olive oil. ⁸ ἀρρωστος, sick, ill. ⁹ θεραπεύω, heal, care for. ¹⁰ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ¹¹ φανερός, manifest, apparent. ¹² ἐνεργέω, work, effect. ¹³ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹⁴ ἀποκεφαλίζω, behead. ¹⁵ κρατέω, grasp, lay hold of. ¹⁶ δέω, bind, tie. ¹⁷ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ¹⁸ Ἡρωδιάς, ἄδος, ἡ, Herodias. ¹⁹ Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ²⁰ γαμέω, marry. ²¹ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ²² ἐνέχω, have a grudge against, be subject to.

ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι· καὶ οὐκ ἠδύνατο· ὁ γὰρ Ἡρώδης¹ ἐφοβείτο τὸν 20
 Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει² αὐτόν· καὶ
 ἀκούσας αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει, καὶ ἠδέως³ αὐτοῦ ἤκουεν. Καὶ γενομένης ἡμέρας 21
 εὐκαιροῦ,⁴ ὅτε Ἡρώδης¹ τοῖς γενεσίαις⁵ αὐτοῦ δεῖπνον⁶ ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν⁷
 αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις⁸ καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, καὶ εἰσελθούσης τῆς 22
 θυγατρὸς⁹ αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος¹⁰ καὶ ὀρχησαμένης,¹¹ καὶ ἀρεσάσης¹² τῷ
 Ἡρώδῃ¹ καὶ τοῖς συνανακειμένοις,¹³ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ,¹⁴ Αἴτησόν
 με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοί· καὶ ὤμοσεν¹⁵ αὐτῇ ὅτι Ὁ ἐὰν με αἰτήσῃς, δώσω 23
 σοί, ἕως ἡμίσεος¹⁶ τῆς βασιλείας μου. Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς, 24
 Τί αἰτήσομαι; Ἡ δὲ εἶπεν, Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.¹⁷ Καὶ 25
 εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς¹⁸ πρὸς τὸν βασιλέα, ἠτήσατο, λέγουσα,
 Θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς¹⁹ ἐπὶ πίνακι²⁰ τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.¹⁷

¹ Ἡρώδης, ου, ὁ, Herod. ² συντηρέω, preserve, treasure. ³ ἠδέως, sweetly, gladly. ⁴ εὐκαιρος, timely, suitable. ⁵ γενέσια, ων, τό, birthday celebration. ⁶ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁷ μεγιστάν, ανος, ὁ, great man, magnate. ⁸ χιλιάρχος, ου, ὁ, military tribune, captain. ⁹ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ¹⁰ Ἡρωδιάς, ἄδος, ἡ, Herodias. ¹¹ ὀρχέομαι, dance. ¹² ἀρέσκω, please, serve. ¹³ συνανακείμαι, recline at table with. ¹⁴ κοράσιον, ου, τό, girl, little girl. ¹⁵ ὀμνύω, swear, take an oath. ¹⁶ ἡμισυς, half. ¹⁷ βαπτιστής, οὔ, ὁ, baptist, baptizer. ¹⁸ σπουδῇ, ἡς, ἡ, haste, diligence. ¹⁹ ἐξαυτῆς, at once, forthwith. ²⁰ πίναξ, ακος, ἡ, board, dish.

Καὶ περιλυπὸς¹ γενόμενος ὁ βασιλεύς, διὰ τοὺς ὅρκους² καὶ τοὺς 26
 συνανακειμένους³ οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.⁴ Καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ 27
 βασιλεὺς σπεκουλάτορα⁵ ἐπέταξεν⁶ ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ 28
 ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν⁷ αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ,⁸ καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
 ἐπὶ πίνακι,⁹ καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ:¹⁰ καὶ τὸ κοράσιον¹⁰ ἔδωκεν αὐτὴν τῇ
 μητρὶ αὐτῆς. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον, καὶ ἤραν τὸ πτώμα¹¹ 29
 αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.¹²

Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν¹³ αὐτῷ πάντα, 30
 καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Δεῦτε¹⁴ ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' 31
 ἰδίαν εἰς ἔρημον¹⁵ τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε¹⁶ ὀλίγον.¹⁷ Ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ
 οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.¹⁸ Καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον¹⁵ 32
 τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν. Καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἐπέγνωσαν¹⁹ αὐτὸν 33

¹ περιλυπός, very sad, very sorrowful. ² ὅρκος, ου, ὁ, oath. ³ συνανακείμαι, recline at table with. ⁴ ἀθετέω, reject, annul. ⁵ σπεκουλάτωρ, ὁρος, ὁ, courier, executioner. ⁶ ἐπιτάσσω, command, give order. ⁷ ἀποκεφαλίζω, behead. ⁸ φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ⁹ πίναξ, ακος, ἡ, board, dish. ¹⁰ κοράσιον, ου, τό, girl, little girl. ¹¹ πτώμα, τος, τό, dead body, corpse. ¹² μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ¹³ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁴ δεῦτε, come!. ¹⁵ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ¹⁶ ἀναπαύω, refresh, take rest. ¹⁷ ὀλίγος, little, few. ¹⁸ εὐκαιρέω, have opportunity, time. ¹⁹ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know.

πολλοί, καὶ πεζῇ¹ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον² ἐκεῖ, καὶ προῆλθον³
αὐτούς, καὶ συνῆλθον⁴ πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον, 34
καὶ ἐσπλαγχνίσθη⁵ ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα⁶ μὴ ἔχοντα ποιμένα:⁷ καὶ
ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά. Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, 35
προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγουσιν ὅτι Ἑρημός⁸ ἐστὶν ὁ τόπος, καὶ
ἤδη ὥρα πολλή: ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ⁹ ἀγροὺς¹⁰ 36
καὶ κώμας¹¹ ἀγοράσωσιν¹² ἑαυτοῖς ἄρτους. Τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν. Ὁ δὲ 37
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ,
Ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν¹² δηναρίων¹³ διακοσίων¹⁴ ἄρτους, καὶ δώμεν αὐτοῖς
φαγεῖν; Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Πόσους¹⁵ ἄρτους ἔχετε; Ὑπάγετε καὶ ἴδετε. Καὶ 38
γνόντες λέγουσιν, Πέντε,¹⁶ καὶ δύο ἰχθύας.¹⁷ Καὶ ἐπέταξεν¹⁸ αὐτοῖς ἀνακλίνειν¹⁹ 39
πάντας συμπόσια²⁰ συμπόσια²⁰ ἐπὶ τῷ χλωρῷ²¹ χόρτῳ.²² Καὶ ἀνέπεσον²³ πρασιαὶ 40

¹ πεζῇ, by land, on foot. ² συντρέχω, run together, go with. ³ προέρχομαι, go in front, precede. ⁴ συνέρχομαι, come together, come or go with. ⁵ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ⁶ πρόβατον, ου, τό, sheep. ⁷ ποιμήν, ἐνος, ὁ, shepherd. ⁸ ἔρημος, ου, ἡ, wilderness, desert. ⁹ κύκλος, ου, ὁ, circle. ¹⁰ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ¹¹ κώμη, ης, ἡ, village. ¹² ἀγοράζω, buy. ¹³ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ¹⁴ διακόσιοι, two hundred, 200. ¹⁵ πόσος, how many? how great? ¹⁶ πέντε, five, 5. ¹⁷ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ¹⁸ ἐπιτάσσω, command, give order. ¹⁹ ἀνακλίνω, lay upon, lay down. ²⁰ συμπόσιον, ου, τό, party, group. ²¹ χλωρός, pale green, pale. ²² χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. ²³ ἀναπίπτω, recline, lie down. ²⁴ πρασιά, ᾤς, ἡ, group, company formed into divisions.

πρασιαί,¹ ἀνὰ² ἑκατὸν³ καὶ ἀνὰ² πεντήκοντα.⁴ Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε⁵ ἄρτους 41
καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,⁶ ἀναβλέψας⁷ εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησεν,⁸ καὶ κατέκλασεν⁹
τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσιν¹⁰ αὐτοῖς: καὶ τοὺς
δύο ἰχθύας⁶ ἐμέρισεν¹¹ πᾶσιν. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν:¹² καὶ 42
ἦσαν κλασμάτων¹³ δώδεκα κοφίνους¹⁴ πλήρεις,¹⁵ καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.⁶ Καὶ 44
ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι¹⁶ ἄνδρες.

Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν¹⁷ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι¹⁸ εἰς τὸ πλοῖον, καὶ 45
προάγειν¹⁹ εἰς τὸ πέραν²⁰ πρὸς Βηθσαιῖδαν,²¹ ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. Καὶ 46
ἀποταξάμενος²² αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. Καὶ ὀψίας²³ 47
γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. 48
Καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους²⁴ ἐν τῷ ἐλαύνειν,²⁵ ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος²⁶ ἐναντίος

¹ πρασιά, ᾱς, ἡ, group, company formed into divisions. ² ἀνά, upwards, upon. ³ ἑκατόν, hundred, 100. ⁴ πεντήκοντα, fifty, 50. ⁵ πέντε, five, 5. ⁶ ἰχθύς, ὅς, ὁ, fish. ⁷ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁸ εὐλογέω, bless. ⁹ κατακλάω, break in pieces. ¹⁰ παρατίθωμι, set before, entrust. ¹¹ μερίζω, divide, part. ¹² χορτάζω, eat until full, be filled. ¹³ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ¹⁴ κόφινος, ου, ὁ, basket, large basket. ¹⁵ πλήρης, full. ¹⁶ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ¹⁷ ἀναγκάζω, force, compel. ¹⁸ ἐμβαίνω, embark. ¹⁹ προάγω, lead forth, go before. ²⁰ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ²¹ Βηθσαιῖδά, ἡ, Bethsaida. ²² ἀποτάσσομαι, set apart, take leave of. ²³ ὄψιος, late. ²⁴ βασανίζω, torment, torture. ²⁵ ἐλαύνω, drive or push, row. ²⁶ ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ²⁷ ἐναντίος, opposite, hostile.

αὐτοῖς, καὶ περὶ τετάρτην¹ φυλακὴν² τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτούς,
 περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· καὶ ἤθελεν παρελθεῖν³ αὐτούς. Οἱ δέ, ἰδόντες 49
 αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα⁴ εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν·
 πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν.⁶ Καὶ εὐθέως ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, 50
 καὶ λέγει αὐτοῖς, Θαρσεῖτε·⁷ ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς 51
 τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν⁸ ὁ ἄνεμος·⁹ καὶ λίαν¹⁰ ἐκπερισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο,
 καὶ ἐθαύμαζον.¹² Οὐ γὰρ συνήκαν¹³ ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· ἦν γὰρ αὐτῶν ἡ καρδία 52
 πεπωρωμένη.¹⁴

Καὶ διαπεράσαντες¹⁵ ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρέτ,¹⁶ καὶ προσωρμίσθησαν.¹⁷ 53
 Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες¹⁸ αὐτόν, 55
 περιδραμόντες¹⁹ ὅλην τὴν περὶ χώρον²⁰ ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις²¹

¹ τέταρτος, fourth. ² φυλακή, ἡς, ἡ, guard, prison. ³ παρέρχομαι, pass by, go by. ⁴ φάντασμα, τος, τό, apparition, ghost. ⁵ ἀνακράζω, cry out, shout aloud. ⁶ ταρασσω, trouble, agitate. ⁷ θαρσέω, of good courage, of good cheer. ⁸ κοπάζω, stop, abate. ⁹ ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ¹⁰ λίαν, greatly, very. ¹¹ ἐξίστημι, amaze, be amazed. ¹² θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹³ συνίημι, understand, consider. ¹⁴ παρώω, harden, render callous. ¹⁵ διαπεράω, cross over, pass through. ¹⁶ Γεννησαρέτ, ἡ, Gennesaret. ¹⁷ προσορμίζω, anchor at a place. ¹⁸ ἐπιγινώσκω, recognise, come to know. ¹⁹ περιτρέχω, run around, run about. ²⁰ περὶ χώρος, ου, ἡ, neighboring. ²¹ κράβατος, ου, ὁ, mattress, pallet.

τοὺς κακῶς¹ ἔχοντας περιφέρειν,² ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστίν. Καὶ ὅπου ἂν³ 56
 εἰσεπορεύετο³ εἰς κώμας⁴ ἢ πόλεις ἢ ἀγρούς,⁵ ἐν ταῖς ἀγοραῖς⁶ ἐτίθουν τοὺς
 ἀσθενοῦντας,⁷ καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν⁸ τοῦ κρασπέδου⁹ τοῦ ἱματίου
 αὐτοῦ ἄψωνται:¹⁰ καὶ ὅσοι ἂν ἤπτοντο¹⁰ αὐτοῦ ἐσώζοντο.

Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, καὶ τινες τῶν γραμματέων, ἐλθόντες 7
 ἀπὸ Ἱεροσολύμων: καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς¹¹ χερσίν, 2
 τοῦτ' ἐστίν ἀνίπτοις,¹² ἐσθίοντας ἄρτους ἐμέμψαντο.¹³ Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ 3
 πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ¹⁴ νίψωνται¹⁵ τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσιν,
 κρατοῦντες¹⁶ τὴν παράδοσιν¹⁷ τῶν πρεσβυτέρων: καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς,⁶ ἐὰν μὴ 4
 βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσιν: καὶ ἄλλα πολλά ἐστίν ἃ παρέλαβον¹⁸ κρατεῖν,¹⁶
 βαπτισμοὺς¹⁹ ποτηρίων²⁰ καὶ ξεστῶν²¹ καὶ χαλκίων²² καὶ κλινῶν.²³ Ἐπειτα²⁴ 5

¹ κακῶς, badly, evilly. ² περιφέρω, carry about, carry around. ³ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ⁴ κώμη, ης, ἡ, village. ⁵ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ⁶ ἀγορά, ᾱς, ἡ, marketplace, place of assembly. ⁷ ἀσθενέω, be weak, sick. ⁸ κἂν, and if, even if. ⁹ κράσπεδον, ου, τό, border, tassel. ¹⁰ ἄπτομαι, touch or handle. ¹¹ κοινός, common, unclean. ¹² ἄνιπτος, unwashed. ¹³ μέμφομαι, find fault with, blame. ¹⁴ πυγμή, ης, ἡ, hand and wrist, fist. ¹⁵ νίπτω, wash. ¹⁶ κρατέω, grasp, lay hold of. ¹⁷ παράδοσις, εως, ἡ, tradition, instruction. ¹⁸ παραλαμβάνω, receive, take. ¹⁹ βαπτισμός, οῦ, ὁ, washing, cleansing. ²⁰ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ²¹ ξέστης, ου, ὁ, pitcher, jug. ²² χαλκίον, ου, τό, bronze vessel. ²³ κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ²⁴ ἔπειτα, then, after this.

ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, Διὰ τί οἱ μαθηταί σου οὐ
 περιπατοῦσιν κατὰ τὴν παράδοσιν¹ τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτουσιν² χερσὶν
 ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Καλῶς³ προεφήτευσεν⁴ 6
 Ἡσαΐας⁵ περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν,⁶ ὡς γέγραπται, Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσίν
 με τιμᾷ,⁸ ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω⁹ ἀπέχει¹⁰ ἀπ' ἐμοῦ. Μάτην¹¹ δὲ σέβονται¹² 7
 με, διδάσκοντες διδασκαλίας¹³ ἐντάλματα¹⁴ ἀνθρώπων. Ἀφέντες γὰρ τὴν 8
 ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε¹⁵ τὴν παράδοσιν¹ τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς¹⁶
 ξεστῶν¹⁷ καὶ ποτηρίων¹⁸ καὶ ἄλλα παρόμοια¹⁹ τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. Καὶ 9
 ἔλεγεν αὐτοῖς, Καλῶς³ ἀθετεῖτε²⁰ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν¹
 ὑμῶν τηρήσητε. Μωσῆς γὰρ εἶπεν, Τίμα⁸ τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου: 10
 καί, Ὁ κακολογῶν²¹ πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτῳ²² ὑμεῖς δὲ λέγετε, 11
 Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, Κορβᾶν,²³ ὃ ἐστίν, δῶρον,²⁴ ὃ ἐὰν ἐξ

¹ παράδοσις, εὖ, ἡ, tradition, instruction. ² ἀνίπτω, unwashed. ³ καλῶς, rightly, well. ⁴ προφητεύω, prophesy, foretell. ⁵ Ἡσαΐας, οὐ, ὁ, Isaiah. ⁶ ὑποκριτής, οὐ, ὁ, hypocrite, pretender. ⁷ χεῖλος, οὐς, τό, lip, edge. ⁸ τιμάω, honor, value at a price. ⁹ πόρρω, far (away), far. ¹⁰ ἀπέχω, received, obtain. ¹¹ μάτην, in vain, no end. ¹² σέβομαι, reverence, worship. ¹³ διδασκαλία, ας, ἡ, teaching, doctrine. ¹⁴ ἐντάλμα, τος, τό, precept, commandment. ¹⁵ κρατέω, grasp, lay hold of. ¹⁶ βαπτισμός, οὐ, ὁ, washing, cleansing. ¹⁷ ξέστης, οὐ, ὁ, pitcher, jug. ¹⁸ ποτήριον, οὐ, τό, cup, drinking cup. ¹⁹ παρόμοιος, like, similar. ²⁰ ἀθετέω, reject, annul. ²¹ κακολογέω, speak evil of, revile. ²² τελευτάω, die, end. ²³ Κορβᾶν, gift to God, corban. ²⁴ δῶρον, οὐ, τό, gift, present.

ἐμοῦ ὠφεληθῆς:¹ καὶ οὐκέτι² ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῇ 12
μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦντες³ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει⁴ ὑμῶν ἢ 13
παρεδώκατε: καὶ παρόμοια⁵ τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. Καὶ προσκαλεσάμενος⁶ 14
πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἀκούετε μου πάντες, καὶ συνίετε.⁷ Οὐδέν 15
ἐστὶν ἔξωθεν⁸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον⁹ εἰς αὐτόν, ὃ δύνатаι αὐτὸν
κοινῶσαι:¹⁰ ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα¹¹ ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστὶν τὰ κοινοῦντα¹⁰ τὸν
ἄνθρωπον. Εἴ τις ἔχει ὦτα¹² ἀκούειν ἀκούετω. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ 16
τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς. Καὶ λέγει 18
αὐτοῖς, Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί¹³ ἐστε; Οὐ νοεῖτε¹⁴ ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν⁸
εἰσπορευόμενον⁹ εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐ δύνатаι αὐτὸν κοινῶσαι,¹⁰ ὅτι οὐκ 19
εἰσπορεύεται⁹ αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν,¹⁵ καὶ εἰς τὸν
ἀφεδρών¹⁶ ἐκπορεύεται,¹¹ καθαρίζον¹⁷ πάντα τὰ βρώματα.¹⁸ Ἐλεγεν δὲ ὅτι Τὸ 20

¹ ὠφελέω, profit, help. ² οὐκέτι, no longer, no more. ³ ἀκυρώ, revoke, invalidate. ⁴ παράδοσις, εἰς, ἡ, tradition, instruction. ⁵ παρόμοιος, like, similar. ⁶ προσκαλέω, summon. ⁷ συνίημι, understand, consider. ⁸ ἔξωθεν, from without, outside (gen). ⁹ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁰ κοινῶ, make common, defile. ¹¹ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ¹² οὖς, οὐς, τό, ear. ¹³ ἀσύνετος, without understanding, unintelligent. ¹⁴ νοέω, understand, consider. ¹⁵ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ¹⁶ ἀφεδρών, ὠνος, ὁ, toilet, latrine. ¹⁷ καθαρίζω, cleanse, make clean. ¹⁸ βρώμα, τος, τό, food, food of any kind.

ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον,¹ ἐκεῖνο κοινοῖ² τὸν ἄνθρωπον. Ἐσωθεν³ γάρ, 21
 ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ⁴ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται,¹ μοιχεῖαι,⁵
 πορνεῖαι,⁶ φόνοι,⁷ κλοπαί,⁸ πλεονεξίαι,⁹ πονηρίαι,¹⁰ δόλος,¹¹ ἀσέλγεια,¹² 22
 ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία,¹³ ὑπερηφανία,¹⁴ ἀφροσύνη:¹⁵ πάντα ταῦτα τὰ 23
 πονηρὰ ἔσωθεν³ ἐκπορεύεται,¹ καὶ κοινοῖ² τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ ἐκεῖθεν¹⁶ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια¹⁷ Τύρου¹⁸ καὶ Σιδῶνος.¹⁹ Καὶ 24
 εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, οὐδένα ἤθελεν γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν.²⁰ 25
 Ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἥς εἶχεν τὸ θυγάτριον²¹ αὐτῆς πνεῦμα
 ἀκάθαρτον,²² ἔλθοῦσα προσέπεσεν²³ πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ: ἦν δὲ ἡ γυνὴ 26
 Ἑλληνίς,²⁴ Συραφοινίκισσα²⁵ τῷ γένει:²⁶ καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον
 ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς²⁷ αὐτῆς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, Ἄφες πρώτον 27

¹ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ² κοινώω, make common, defile. ³ ἔσωθεν, from within, within. ⁴ διαλογισμός, οὐ, ὁ, reasoning, questioning. ⁵ μοιχεία, ας, ἡ, adultery. ⁶ πορνεία, ας, ἡ, fornication, idolatry. ⁷ φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. ⁸ κλοπή, ἡς, ἡ, theft, thieving. ⁹ πλεονεξία, ας, ἡ, covetousness, avarice. ¹⁰ πονηρία, ας, ἡ, iniquity, wickedness. ¹¹ δόλος, ου, ὁ, guile, deceit. ¹² ἀσέλγεια, ας, ἡ, licentiousness, debauchery. ¹³ βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. ¹⁴ ὑπερηφανία, ας, ἡ, arrogance, haughtiness. ¹⁵ ἀφροσύνη, ης, ἡ, foolishness, want of sense. ¹⁶ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ¹⁷ μεθόριον, ου, τό, confine, border. ¹⁸ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ¹⁹ Σιδῶν, ὄνος, ἡ, Sidon. ²⁰ λανθάνω, escape notice, am hidden. ²¹ θυγάτριον, ου, τό, little daughter. ²² ἀκάθαρτος, unclean, impure. ²³ προσπίπτω, fall upon, fall down before. ²⁴ Ἑλληνίς, ἰδος, ἡ, Greek, Greek woman. ²⁵ Συραφοινίκισσα, ης, ἡ, Syrophenician woman, Syrophenician. ²⁶ γένος, ους, τό, race, kind. ²⁷ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter.

χορτασθῆναι¹ τὰ τέκνα: οὐ γὰρ καλὸν ἐστὶν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ
 βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.² Ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ, Ναί,³ κύριε: καὶ γὰρ τὰ 28
 κυνάρια² ὑποκάτω⁴ τῆς τραπέζης⁵ ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιγίων⁶ τῶν παιδίων. Καὶ 29
 εἶπεν αὐτῇ, Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε: ἐξελήλυθεν τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς
 θυγατρὸς⁷ σου. Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὔρεν τὸ δαιμόνιον 30
 ἐξεληλυθός, καὶ τὴν θυγατέρα⁷ βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.⁸

Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων⁹ Τύρου¹⁰ καὶ Σιδῶνος,¹¹ ἦλθεν πρὸς τὴν 31
 θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνά¹² μέσον τῶν ὁρίων⁹ Δεκαπόλεως.¹³ Καὶ φέρουσιν 32
 αὐτῷ κωφὸν¹⁴ μογγιλάλον,¹⁵ καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ¹⁶ αὐτῷ τὴν
 χεῖρα. Καὶ ἀπολαβόμενος¹⁷ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλεν τοὺς 33
 δακτύλους¹⁸ αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα¹⁹ αὐτοῦ, καὶ πτύσας²⁰ ἥψατο²¹ τῆς γλώσσης αὐτοῦ,
 καὶ ἀναβλέψας²² εἰς τὸν οὐρανόν, ἐστέναξεν,²³ καὶ λέγει αὐτῷ, Ἐφφαθά,²⁴ ὃ 34

¹ χορτάζω, eat until full, be filled. ² κυνάριον, ου, τό, little dog. ³ ναί, yes, truly. ⁴ ὑποκάτω, under, below. ⁵ τράπεζα, ης, ἡ, table. ⁶ ψιγίον, ου, τό, crumb, scrap. ⁷ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ⁸ κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. ⁹ ὄριον, ου, τό, boundary, region. ¹⁰ Τύρος, ου, ἡ, Tyre. ¹¹ Σιδών, ὄνος, ἡ, Sidon. ¹² ἀνά, upwards, upon. ¹³ Δεκάπολις, εως, ἡ, Decapolis. ¹⁴ κωφός, deaf, dumb. ¹⁵ μογγιλάλος, ου, ὁ, one speaking with difficulty. ¹⁶ ἐπιτίθμι, lay upon, put. ¹⁷ ἀπολαμβάνω, receive from, get back. ¹⁸ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹⁹ οὖς, ους, τό, ear. ²⁰ πτύω, spit. ²¹ ἅπτομαι, touch or handle. ²² ἀναβλέπω, look up, receive sight. ²³ στενάζω, groan (internally), sigh deeply. ²⁴ ἐφφαθά, ephphatha, be opened!

ἐστιν, Διανοίχθητι.¹ Καὶ εὐθέως διηνοιχθήσαν¹ αὐτοῦ αἱ ἀκοαί:² καὶ ἐλύθη³ ὁ 35
 δεσμὸς⁴ τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.⁵ Καὶ διεστείλατο⁶ αὐτοῖς ἵνα 36
 μηδενὶ εἰπωσιν: ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο,⁶ μᾶλλον περισσότερον⁷
 ἐκήρυσσον. Καὶ ὑπερπερισσῶς⁸ ἐξεπλήσσοντο,⁹ λέγοντες, Καλῶς¹⁰ πάντα 37
 πεποιήκεν: καὶ τοὺς κωφοὺς¹¹ ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους¹² λαλεῖν.

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπόλλου¹³ ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν, 8
 προσκαλεσάμενος¹⁴ ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγει αὐτοῖς, Σπλαγχνίζομαι 2
 ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν¹⁶ μοι, καὶ οὐκ ἔχουσιν τί
 φάγωσιν: καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστις¹⁷ εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται¹⁸ ἐν 3
 τῇ ὁδῷ: τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν¹⁹ ἤκουσιν.²⁰ Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ 4
 μαθηταὶ αὐτοῦ, Πόθεν²¹ τούτους δυνήσεται τις ὥδε χορτάσαι²² ἄρτων ἐπ’

¹ διανοίγω, open up completely, open fully. ² ἀκοή, ἤς, ἦ, hearing, report. ³ λύω, He/she was untied. ⁴ δεσμὸς, οὐ, ὁ, chain, bond. ⁵ ὀρθῶς, rightly, correctly. ⁶ διαστέλλομαι, set apart, fig. to distinguish. ⁷ περισσός, excessive, abundant. ⁸ ὑπερπερισσῶς, beyond all measure, utterly. ⁹ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ¹⁰ καλῶς, rightly, well. ¹¹ κωφός, deaf, dumb. ¹² ἄλαλος, speechless, mute. ¹³ πάμπολυς, very great. ¹⁴ προσκαλέω, summon. ¹⁵ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ¹⁶ προσμένω, wait longer, remain. ¹⁷ νήστις, ὁ, not eating, hungry. ¹⁸ ἐκλύω, am unstrung, become weak. ¹⁹ μακρόθεν, from afar, afar. ²⁰ ἤκω, have come, am present. ²¹ πόθεν, from where? whence. ²² χορτάζω, eat until full, be filled.

ἐρημίας;¹ Καὶ ἐπηρώτα αὐτούς, Πόσους² ἔχετε ἄρτους; Οἱ δὲ εἶπον, Ἑπτὰ. Καὶ 5
παρήγγειλεν³ τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν⁴ ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους,
εὐχαριστήσας⁵ ἔκλασεν⁶ καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσιν·⁷ καὶ
παρέθηκαν⁷ τῷ ὄχλῳ. Καὶ εἶχον ἰχθύδια⁸ ὀλίγα·⁹ καὶ εὐλογήσας¹⁰ εἶπεν 7
παραθεῖναι⁷ καὶ αὐτά. Ἐφαγον δέ, καὶ ἐχορτάσθησαν·¹¹ καὶ ἦραν περισσεύματα 8
κλασμάτων¹³ ἑπτὰ σφυρίδας·¹⁴ Ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι·¹⁵ καὶ 9
ἀπέλυσεν αὐτούς. Καὶ εὐθέως ἐμβὰς¹⁶ εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, 10
ἦλθεν εἰς τὰ μέρη¹⁷ Δαλμανουθά.¹⁸

Καὶ ἐξηλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν¹⁹ αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ 11
σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες²⁰ αὐτόν. Καὶ ἀναστενάξας²¹ τῷ πνεύματι 12
αὐτοῦ λέγει, Τί ἡ γενεὰ²² αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ;²³ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ

¹ ἐρημία, ας, ἡ, wilderness, desert. ² πόσος, how many? how great? ³ παραγγέλλω, order, command. ⁴ ἀναπίπτω, recline, lie down. ⁵ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ⁶ κλάω, break. ⁷ παρατίθηναι, set before, entrust. ⁸ ἰχθύδιον, ου, τό, small fish, little fish. ⁹ ὀλίγος, little, few. ¹⁰ εὐλογέω, bless. ¹¹ χορτάζω, eat until full, be filled. ¹² περίσσευμα, τος, τό, superfluity, abundance. ¹³ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ¹⁴ σφυρίς, ἰδος, ἡ, large basket, plaited basket. ¹⁵ τετρακισχίλιοι, four thousand, 4000. ¹⁶ ἐμβαίνω, embark. ¹⁷ μέρος, ους, τό, part, portion. ¹⁸ Δαλμανουθά, ἡ, Dalmanutha. ¹⁹ συζητέω, discuss, dispute. ²⁰ πειράζω, test, tempt. ²¹ ἀναστενάζω, sigh deeply, groan or sigh deeply. ²² γενεά, ἄς, ἡ, generation. ²³ ἐπιζητέω, seek for, seek after.

δοθήσεται τῇ γενεᾷ¹ ταύτῃ σημεῖον. Καὶ ἀφίεις αὐτούς, ἐμβὰς² πάλιν εἰς πλοῖον, 13

ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.³

Καὶ ἐπελάθοντο⁴ λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ 14

πλοίῳ. Καὶ διεστέλλετο⁵ αὐτοῖς, λέγων, Ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης⁶ τῶν 15

Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης⁶ Ἡρώδου.⁷ Καὶ διελογίζοντο⁸ πρὸς ἀλλήλους, 16

λέγοντες ὅτι Ἄρτους οὐκ ἔχομεν. Καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Τί 17

διαλογίζεσθε⁸ ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; Οὐπω⁹ νοεῖτε,¹⁰ οὐδὲ συνίετε;¹¹ Ἐτι

πεπωρωμένην¹² ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; Ὁφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε; Καὶ 18

ὧτα¹³ ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; Καὶ οὐ μνημονεύετε;¹⁴ Ὅτε τοὺς πέντε¹⁵ ἄρτους 19

ἔκλασα¹⁶ εἰς τοὺς πεντακισχιλίους,¹⁷ πόσους¹⁸ κοφίνους¹⁹ πλήρεις²⁰ κλασμάτων²¹

ἤρατε; Λέγουσιν αὐτῷ, Δώδεκα. Ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους,²² 20

¹ γενεά, *ās*, ἡ, generation. ² ἐμβαίνω, embark. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ ἐπιλανθάνομαι, forget, neglect. ⁵ διαστέλλομαι, set apart, fig. to distinguish. ⁶ ζύμη, *ἡς*, ἡ, leaven, ferment. ⁷ Ἡρώδης, *ου*, ὁ, Herod. ⁸ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁹ οὐπω, not yet. ¹⁰ νοέω, understand, consider. ¹¹ συνίημι, understand, consider. ¹² πωρόω, harden, render callous. ¹³ οὖς, *ους*, τό, ear. ¹⁴ μνημονεύω, remember, make mention of. ¹⁵ πέντε, five, 5. ¹⁶ κλάω, break. ¹⁷ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ¹⁸ πόσος, how many? how great? ¹⁹ κόφινος, *ου*, ὁ, basket, large basket. ²⁰ πλήρης, full. ²¹ κλάσμα, *τος*, τό, broken piece, fragment. ²² τετρακισχίλιοι, four thousand, 4000.

πόσων¹ σφυρίδων² πληρώματα³ κλασμάτων⁴ ἤρατε; Οἱ δὲ εἶπον, Ἑπτὰ. Καὶ 21

ἔλεγεν αὐτοῖς, Πῶς οὐ συνίετε;⁵

Καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαιῖδάν.⁶ Καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν 22

αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.⁷ Καὶ ἐπιλαβόμενος⁸ τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν⁹ 23

αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης;¹⁰ καὶ πτύσας¹¹ εἰς τὰ ὄμματα¹² αὐτοῦ, ἐπιθείς¹³ τὰς χεῖρας

αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει. Καὶ ἀναβλέψας¹⁴ ἔλεγεν, Βλέπω τοὺς 24

ἀνθρώπους, ὅτι ὡς δένδρα¹⁵ ὁρῶ περιπατοῦντας. Εἶτα¹⁶ πάλιν ἐπέθηκεν¹³ τὰς 25

χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι.¹⁴ Καὶ

ἀποκατεστάθη,¹⁷ καὶ ἐνέβλεψεν¹⁸ τηλαυγῶς¹⁹ ἅπαντας.²⁰ Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν 26

εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων, Μηδὲ εἰς τὴν κώμην¹⁰ εἰσέλθης, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν

τῇ κώμῃ.¹⁰

¹ πόσος, how many? how great? ² σφυρίς, ἴδος, ἡ, large basket, plaited basket. ³ πλήρωμα, τος, τό, fullness, fulfillment. ⁴ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ⁵ συνίημι, understand, consider. ⁶ Βηθσαιῖδά, ἡ, Bethsaida. ⁷ ἅπτομαι, touch or handle. ⁸ ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. ⁹ ἐξάγω, lead out. ¹⁰ κώμη, ης, ἡ, village. ¹¹ πτύω, spit. ¹² ὄμμα, ος, τό, eye. ¹³ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ¹⁴ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ¹⁵ δένδρον, ου, τό, tree. ¹⁶ εἶτα, then, thereafter. ¹⁷ ἀποκαθίστημι, restore, give back. ¹⁸ ἐμβλέπω, look at, look into. ¹⁹ τηλαυγῶς, plainly, clearly. ²⁰ ἅπας, each, every.

Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας¹ Καισαρείας² τῆς 27
Φιλίππου·³ καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, Τίνα με
λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν·⁴ καὶ 28
ἄλλοι Ἠλίαν·⁵ ἄλλοι δὲ ἓνα τῶν προφητῶν. Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, Ὑμεῖς δὲ 29
τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ χριστός. Καὶ 30
ἐπετίμησεν⁶ αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ. Καὶ ἤρξατο διδάσκειν 31
αὐτούς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν,⁷ καὶ ἀποδοκιμασθῆναι⁸
ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων, καὶ
ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι· καὶ παρρησίᾳ⁹ τὸν λόγον 32
ἐλάλει. Καὶ προσλαβόμενος¹⁰ αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν⁶ αὐτῷ. Ὁ δὲ 33
ἐπιστραφεὶς,¹¹ καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησεν⁶ τῷ Πέτρῳ, λέγων,
Ὑπαγε ὀπίσω¹² μου, Σατανᾶ·¹³ ὅτι οὐ φρονεῖς¹⁴ τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν
ἀνθρώπων. Καὶ προσκαλεσάμενος¹⁵ τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν 34

¹ κώμη, ης, ἡ, village. ² Καισάρεια, ας, ἡ, Caesarea. ³ Φίλιππος, ου, ὁ, Philip. ⁴ βαπτιστής, οὔ, ὁ, baptist, baptizer. ⁵ Ἠλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁶ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁷ πάσχω, suffer, am acted upon. ⁸ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ⁹ παρρησία, ας, ἡ, boldness, confidence. ¹⁰ προσλαμβάνω, take to myself, welcome. ¹¹ ἐπιστρέφω, turn to, return. ¹² ὀπίσω, behind, after (gen). ¹³ Σατανᾶς, ᾱ, ὁ, Satan, adversary. ¹⁴ φρονέω, think, judge. ¹⁵ προσκαλέω, summon.

αὐτοῖς, Ὅστις θέλει ὀπίσω¹ μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω² ἐαυτόν, καὶ ἀράτω
τὸν σταυρὸν³ αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ 35
σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν⁴ ἐμοῦ καὶ
τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελήσῃ⁵ ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ⁶ 36
τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ⁷ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος 37
ἀντάλλαγμα⁸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ⁹ με καὶ τοὺς ἐμούς 38
λόγους ἐν τῇ γενεᾷ¹⁰ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι¹¹ καὶ ἀμαρτωλῷ,¹² καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται⁹ αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵτινες οὐ 9
μὴ γεύσωνται¹³ θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν
δυνάμει.

¹ ὀπίσω, behind, after (gen). ² ἀπαρνεόμαι, deny, refuse. ³ σταυρός, οὐ, ὁ, cross. ⁴ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ⁵ ὠφελέω, profit, help. ⁶ κερδαίνω, gain, win. ⁷ ζημιόω, suffer loss, inflict loss upon. ⁸ ἀντάλλαγμα, τος, τό, exchange, purchasing price. ⁹ ἐπαισχύνομαι, be ashamed, am ashamed. ¹⁰ γενεά, αἶς, ἡ, generation. ¹¹ μοιχαλὶς, ἰδος, ἡ, adulteress. ¹² ἀμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ¹³ γεύομαι, taste, experience.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ¹ παραλαμβάνει² ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον³ καὶ 2
 Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει⁴ αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν⁵ κατ' ἰδίαν μόνους. Καὶ
 μετεμορφώθη⁶ ἔμπροσθεν⁷ αὐτῶν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο στίλβοντα,⁸ 3
 λευκά⁹ λίαν¹⁰ ὥς χιών,¹¹ οἷα¹² γναφεὺς¹³ ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.¹⁴ Καὶ 4
 ὥφθη αὐτοῖς Ἠλίας¹⁵ σὺν Μωσῇ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες¹⁶ τῷ Ἰησοῦ. Καὶ 5
 ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, Ῥαββί, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ
 ποιήσωμεν σκηνὰς¹⁷ τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ¹⁵ μίαν. Οὐ γὰρ 6
 ᾔδει τί λαλήσει· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι.¹⁸ Καὶ ἐγένετο νεφέλη¹⁹ ἐπισκιάζουσα²⁰ 7
 αὐτοῖς· καὶ ἤλθεν φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης,¹⁹ Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός·
 αὐτοῦ ἀκούετε. Καὶ ἐξάπινα²¹ περιβλεψάμενοι,²² οὐκέτι²³ οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ 8
 τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.

¹ ἕξ, six. ² παραλαμβάνω, receive, take. ³ Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁴ ἀναφέρω, bring up, offer. ⁵ ὑψηλός, high, lofty. ⁶ μεταμορφόω, change the form, transform. ⁷ ἔμπροσθεν, in front of, before (gen). ⁸ στίλβω, shine, be radiant. ⁹ λευκός, white, bright. ¹⁰ λίαν, greatly, very. ¹¹ χιών, ὄνος, ἡ, snow. ¹² οἷος, such as, of what kind. ¹³ γναφεύς, ἑως, ὁ, one who cleans woolen cloth. ¹⁴ λευκαίνω, make white, whiten. ¹⁵ Ἠλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹⁶ συλλαλέω, talk with, discuss. ¹⁷ σκηνή, ἡς, ἡ, tent, tabernacle. ¹⁸ ἔκφοβος, terrified, greatly terrified. ¹⁹ νεφέλη, ἡς, ἡ, cloud. ²⁰ ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. ²¹ ἐξάπινα, suddenly, unexpectedly. ²² περιβλέπομαι, look around, look around on. ²³ οὐκέτι, no longer, no more.

Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο¹ αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ 9
διηγήσωνται² ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. Καὶ 10
τὸν λόγον ἐκράτησαν³ πρὸς ἑαυτούς, συζητοῦντες⁴ τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν
ἀναστῆναι. Καὶ ἐπηρώτων αὐτόν, λέγοντες ὅτι Λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι 11
Ἰλίου⁵ δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, Ἰλίας⁵ μὲν ἐλθὼν 12
πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ⁶ πάντα· καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
ἵνα πολλὰ πάθῃ⁷ καὶ ἐξουδενωθῇ.⁸ Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἰλίας⁵ ἐλήλυθεν, 13
καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητάς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς 14
συζητοῦντας⁴ αὐτοῖς. Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη,⁹ καὶ 15
προστρέχοντες¹⁰ ἡσπάζοντο αὐτόν. Καὶ ἐπηρώτησεν τοὺς γραμματεῖς, Τί 16
συζητεῖτε⁴ πρὸς αὐτούς; Καὶ ἀποκριθεὶς εἰς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν, Διδάσκαλε, 17

¹ διαστέλλομαι, set apart, fig. to distinguish. ² διηγέομαι, relate fully, relate in full. ³ κρατέω, grasp, lay hold of. ⁴ συζητέω, discuss, dispute. ⁵ Ἰλίας, ου, ὁ, Elijah. ⁶ ἀποκαθίστημι, restore, give back. ⁷ πάσχω, suffer, am acted upon. ⁸ ἐξουδενόω, ignore, despise. ⁹ ἐκθαμβέομαι, amaze, be amazed. ¹⁰ προστρέχω, run up to, run to.

ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον.¹ Καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν 18
καταλάβῃ,² ῥήσσει³ αὐτόν: καὶ ἀφρίζει,⁴ καὶ τρίζει⁵ τοὺς ὀδόντας⁶ αὐτοῦ, καὶ
ξηραίνεται:⁷ καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.⁸
Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει, Ὡ⁹ γενεὰ¹⁰ ἄπιστος,¹¹ ἕως πότε¹² πρὸς ὑμᾶς 19
ἔσομαι; Ἔως πότε¹² ἀνέξομαι¹³ ὑμῶν; Φέρετε αὐτὸν πρὸς με. Καὶ ἤνεγκαν 20
αὐτὸν πρὸς αὐτόν: καὶ ἰδὼν αὐτόν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν¹⁴ αὐτόν: καὶ
πесὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο¹⁵ ἀφρίζων.⁴ Καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ, 21
Πόσος¹⁶ χρόνος ἐστίν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; Ὁ δὲ εἶπεν, Παιδιόθεν.¹⁷ Καὶ 22
πολλάκις¹⁸ αὐτόν καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν: ἀλλ'
εἴ τι δύνασαι, βοήθησον¹⁹ ἡμῖν, σπλαγχνισθεῖς²⁰ ἐφ' ἡμᾶς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν 23
αὐτῷ, Τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ²¹ τῷ πιστεύοντι. Καὶ εὐθέως 24
κράζας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρῶν²² ἔλεγεν, Πιστεύω, κύριε, βοήθει¹⁹
μου τῇ ἀπιστίᾳ.²³ Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει²⁴ ὄχλος, ἐπετίμησεν²⁵ τῷ 25

¹ ἄλαλος, speechless, mute. ² καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ³ ῥήγνυμι, break apart, throw down. ⁴ ἀφρίζω, foam at the mouth. ⁵ τρίζω, gnash, grind. ⁶ ὀδούς, ό, tooth. ⁷ ξηραίνω, dry up, parch. ⁸ ἰσχύω, be strong, able. ⁹ ὦ, Oh! omega. ¹⁰ γενεά, ας, ή, generation. ¹¹ ἄπιστος, unbelieving, faithless. ¹² πότε, when? at what time? ¹³ ἀνέχομαι, endure, bear with. ¹⁴ σπαράσσω, convulse, shake to and fro. ¹⁵ κυλίω, roll. ¹⁶ πόσος, how many? how great? ¹⁷ παιδιόθεν, from childhood. ¹⁸ πολλάκις, often, many times. ¹⁹ βοηθέω, come to the aid of. ²⁰ σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. ²¹ δυνατός, powerful, possible. ²² δάκρυον, ου, τό, teardrop, a tear. ²³ ἀπιστία, ας, ή, unbelief, unfaithfulness. ²⁴ ἐπισυντρέχω, run together again, run together to. ²⁵ ἐπιτιμάω, rebuke, warn.

πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,¹ λέγων αὐτῷ, Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον² καὶ κωφόν,³ ἐγώ
σοι ἐπιτάσσω,⁴ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι⁵ εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. Καὶ κράζαν, 26
καὶ πολλὰ σπαράζαν⁶ αὐτόν, ἐξῆλθεν: καὶ ἐγένετο ὥσει⁷ νεκρός, ὥστε πολλοὺς
λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας⁸ αὐτὸν τῆς χειρός, ἤγειρεν αὐτόν: 27
καὶ ἀνέστη. Καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτόν 28
κατ' ἰδίαν ὅτι Ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο 29
τὸ γένος⁹ ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ¹⁰ καὶ νηστεία.¹¹

Καὶ ἐκεῖθεν¹² ἐξελθόντες παρεπορεύοντο¹³ διὰ τῆς Γαλιλαίας: καὶ οὐκ ᾔθελεν ἵνα 30
τις γνῶ. Ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Ὁ υἱὸς τοῦ 31
ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν: καὶ
ἀποκτανθεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Οἱ δὲ ἠγνόουν¹⁴ τὸ ῥῆμα, καὶ 32
ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

¹ ἀκάθατος, unclean, impure. ² ἄλαλος, speechless, mute. ³ κωφός, deaf, dumb. ⁴ ἐπιτάσσω, command, give order. ⁵ μηκέτι, no longer. ⁶ σπαράσσω, convulse, shake to and fro. ⁷ ὥσει, like, about. ⁸ κρατέω, grasp, lay hold of. ⁹ γένος, οὗς, τό, race, kind. ¹⁰ προσευχή, ἥς, ἡ, prayer, place for prayer. ¹¹ νηστεία, ας, ἡ, fasting, fast. ¹² ἐκεῖθεν, from there, from that place. ¹³ παραπορεύομαι, go beside, go past. ¹⁴ ἀγνοέω, not know, be unaware.

Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ·¹ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτούς, Τί ἐν τῇ 33
 ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε;² Οἱ δὲ ἐσιώπων·³ πρὸς ἀλλήλους γὰρ 34
 διελέχθησαν⁴ ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων. Καὶ καθίσας⁵ ἐφώνησεν⁶ τοὺς δώδεκα, καὶ 35
 λέγει αὐτοῖς, Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων
 διάκονος.⁷ Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν· καὶ 36
 ἐναγκαλισάμενος⁸ αὐτό, εἶπεν αὐτοῖς· Ὃς ἐὰν ἐν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται 37
 ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ
 τὸν ἀποστείλαντά με.

Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ Ἰωάννης, λέγων, Διδάσκαλε, εἶδομέν τινα τῷ ὀνόματί σου 38
 ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν⁹ αὐτόν, ὅτι οὐκ
 ἀκολουθεῖ ἡμῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Μὴ κωλύετε⁹ αὐτόν· οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς 39
 ποιήσει δύνάμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ¹⁰ κακολογῆσαι¹¹ με. 40

¹ Καπερναούμ, ἢ, Capernaum. ² διαλογίζομαι, debate, reason. ³ σιωπάω, be silent, keep silence. ⁴ διαλέγομαι, dispute, reason. ⁵ καθίζω, seat, sit. ⁶ φωνέω, call, crow. ⁷ διάκονος, ου, ό, minister, deacon. ⁸ ἐναγκαλίζομαι, take in one's arms, hug. ⁹ κωλύω, forbid, hinder. ¹⁰ ταχύ, quickly, speedily. ¹¹ κακολογέω, speak evil of, revile.

Ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἔστιν. Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ¹ ὑμᾶς 41
 ποτήριον² ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ
 ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν³ αὐτοῦ. Καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ⁴ ἓνα τῶν μικρῶν⁵ τῶν 42
 πιστευόντων εἰς ἐμέ, καλὸν ἔστιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περικείται⁶ λίθος μυλικὸς⁷
 περὶ τὸν τράχηλον⁸ αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ἐὰν 43
 σκανδαλίζῃ⁴ σε ἡ χεὶρ σου, ἀπόκοψον⁹ αὐτήν: καλὸν σοι ἔστιν κυλλὸν¹⁰ εἰς τὴν
 ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,¹¹ εἰς τὸ πῦρ
 τὸ ἄσβεστον,¹² ὅπου ὁ σκώληξ¹³ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ,¹⁴ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.¹⁵ 44
 Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ⁴ σε, ἀπόκοψον⁹ αὐτόν: καλὸν ἐστὶν σοι
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν,¹⁶ ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν
 γέενναν,¹¹ εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον,¹² ὅπου ὁ σκώληξ¹³ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ,¹⁴ καὶ τὸ 46
 πῦρ οὐ σβέννυται.¹⁵ Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ⁴ σε, ἔκβαλε αὐτόν: 47

¹ ποτίζω, give drink to, cause to drink. ² ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ³ μισθός, οὔ, ὁ, wages, reward. ⁴ σκανδαλίζω, cause to stumble. ⁵ μικρός, small, little. ⁶ περικειμαι, be around, surround. ⁷ μυλικός, belonging to a mill. ⁸ τράχηλος, ου, ὁ, neck. ⁹ ἀποκόπτω, cut off, smite. ¹⁰ κυλλός, crippled, lame. ¹¹ γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. ¹² ἄσβεστος, unquenchable, inextinguishable. ¹³ σκώληξ, ηκος, ὁ, worm, gnawing worm. ¹⁴ τελευτάω, die, end. ¹⁵ σβέννυμι, quench, extinguish. ¹⁶ χωλός, lame, deprived of a foot.

καλόν σοι ἐστὶν μονόφθαλμον¹ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο
 ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν² τοῦ πυρός, ὅπου ὁ σκώληξ³ 48
 αὐτῶν οὐ τελευτᾷ,⁴ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.⁵ Πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθήσεται,⁶ καὶ 49
 πᾶσα θυσία⁷ ἀλὶ⁸ ἀλισθήσεται.⁶ Καλὸν τὸ ἄλας⁹· ἐὰν δὲ τὸ ἄλας⁹ ἄναλον¹⁰ 50
 γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;¹¹ Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἄλας,⁹ καὶ εἰρηνεύετε¹² ἐν
 ἀλλήλοις.

Κἀκεῖθεν¹³ ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια¹⁴ τῆς Ἰουδαίας¹⁵ διὰ τοῦ πέραν¹⁶ τοῦ 10
 Ἰορδάνου¹⁷· καὶ συμπορεύονται¹⁸ πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν· καί, ὥς εἰώθει,¹⁹
 πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. Καὶ προσελθόντες Φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν αὐτόν, Εἰ 2
 ἔξεστιν²⁰ ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες²¹ αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 3
 αὐτοῖς, Τί ὑμῖν ἐνετείλατο²² Μωσῆς; Οἱ δὲ εἶπον, Μωσῆς ἐπέτρεψεν²³ βιβλίον²⁴ 4

¹ μονόφθαλμος, one-eyed. ² γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. ³ σκώληξ, ηκος, ὁ, worm, gnawing worm. ⁴ τελευτάω, die, end. ⁵ σβέννυμι, quench, extinguish. ⁶ ἀλίζω, salt, sprinkle with salt. ⁷ θυσία, ας, ἡ, sacrifice. ⁸ ἄλς, ὁ, salt. ⁹ ἄλας, ατος, τό, salt. ¹⁰ ἄναλος, without salt, saltless. ¹¹ ἀρτύω, season, make salty. ¹² εἰρηνεύω, bring to peace, be at peace. ¹³ κἀκεῖθεν, and thence, and from there. ¹⁴ ὅριον, ου, τό, boundary, region. ¹⁵ Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁶ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹⁷ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ¹⁸ συμπορεύομαι, come together, travel with. ¹⁹ εἴωθα, be accustomed, to maintain a custom. ²⁰ ἔξεστιν, it is lawful, it is permitted. ²¹ πειράζω, test, tempt. ²² ἐντέλλομαι, command, give orders. ²³ ἐπιτρέπω, permit, allow. ²⁴ βιβλίον, ου, τό, book, scroll.

ἀποστασί¹ου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, 5
Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν² ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην: ἀπὸ δὲ 6
ἀρχῆς κτίσεως,³ ἄρσεν⁴ καὶ θῆλυ⁵ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός. Ὅθεν⁶ τούτου 7
καταλείπει⁷ ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ
προσκολληθήσεται⁸ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. 8
Ὅστε οὐκέτι⁹ εἰσὶν δύο, ἀλλὰ μία σὰρξ. Ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν,¹⁰ ἄνθρωπος 9
μὴ χωρίζετω.¹¹ Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ 10
ἐπηρώτησαν αὐτόν. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὅς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ 11
γαμήσῃ¹² ἄλλην, μοιχᾶται¹³ ἐπ’ αὐτήν: καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς 12
καὶ γαμηθῇ¹² ἄλλω, μοιχᾶται.¹³

¹ ἀποστάσιον, ον, τό, certificate of divorce, repudiation. ² σκληροκαρδία, ας, ή, hardness of heart. ³ κτίσις, εως, ή, creation, creature. ⁴ ἄρσεν, male. ⁵ θῆλυς, female, woman. ⁶ ὅθεν, for the sake of, on account of. ⁷ καταλείπω, leave, leave behind. ⁸ προσκολλάω, join closely, cleave to. ⁹ οὐκέτι, no longer, no more. ¹⁰ συζεύγνυμι, join together, unite. ¹¹ χωρίζω, separate, depart. ¹² γαμέω, marry. ¹³ μοιχάομαι, commit adultery with, commit adultery.

Καὶ προσέφερον¹ αὐτῷ παιδιά, ἵνα ἅψηται² αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων³ τοῖς 13
 προσφέρουσιν.¹ Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησεν,⁴ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἄφετε τὰ 14
 παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με· μὴ κωλύετε⁵ αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ
 βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐάν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ 15
 ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. Καὶ ἐναγκαλισάμενος⁶ αὐτά, τιθεὶς τὰς 16
 χεῖρας ἐπ' αὐτά, εὐλόγει⁷ αὐτά.

Καὶ ἐκπορευομένου⁸ αὐτοῦ εἰς ὁδόν, προσδραμὼν⁹ εἰς καὶ γονυπετήσας¹⁰ αὐτὸν 17
 ἐπηρώτα αὐτόν, Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω¹¹
 ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. 18
 Τὰς ἐντολὰς οἶδας, Μὴ μοιχεύσης,¹² μὴ φονεύσης,¹³ μὴ κλέψης,¹⁴ μὴ 19
 ψευδομαρτυρήσης,¹⁵ μὴ ἀποστερήσης,¹⁶ τίμα¹⁷ τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. 20
 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην¹⁸ ἐκ

¹ προσφέρω, bring to, offer. ² ἅπτομαι, touch or handle. ³ ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ⁴ ἠγανακτέω, be indignant, am angry. ⁵ κωλύω, forbid, hinder. ⁶ ἐναγκαλίζομαι, take in one's arms, hug. ⁷ εὐλογέω, bless. ⁸ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ⁹ προστρέχω, run up to, run to. ¹⁰ γονυπετέω, fall on the knees, kneel down. ¹¹ κληρονομέω, inherit, obtain. ¹² μοιχεύω, commit adultery. ¹³ φονεύω, kill, murder. ¹⁴ κλέπτω, steal. ¹⁵ ψευδομαρτυρέω, bear false witness, testify falsely. ¹⁶ ἀποστερέω, defraud, deprive of. ¹⁷ τιμάω, honor, value at a price. ¹⁸ φυλάσσω, guard, keep.

νεότητός¹ μου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας² αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, 21

Ἐν σοι ὑστερεῖ:³ ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον,⁴ καὶ δὸς πτωχοῖς,⁵ καὶ ἔξεις

θησαυρόν⁶ ἐν οὐρανῷ: καὶ δεῦρο,⁷ ἀκολουθεῖ μοι, ἄρας τὸν σταυρόν.⁸ Ὁ δὲ 22

στυγνάσας⁹ ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθεν λυπούμενος:¹⁰ ἦν γὰρ ἔχων κτήματα¹¹ πολλά.

Καὶ περιβλεψάμενος¹² ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Πῶς δυσκόλως¹³ οἱ 23

τὰ χρήματα¹⁴ ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. Οἱ δὲ μαθηταὶ 24

ἐθαμβοῦντο¹⁵ ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει

αὐτοῖς, Τέκνα, πῶς δύσκολόν¹⁶ ἐστὶν τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν¹⁴ εἰς τὴν

βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. Εὐκοπώτερόν¹⁷ ἐστὶν κάμηλον¹⁸ διὰ τῆς 25

τρυμαλιάς¹⁹ τῆς ραφίδος²⁰ εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον²¹ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ

εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ περισσῶς²² ἐξεπλήσσοντο,²³ λέγοντες πρὸς ἑαυτούς, Καὶ τίς 26

¹ νεότης, ητος, ή, youth, youthfulness. ² ἐμβλέπω, look at, look into. ³ ὑστερέω, lack, need. ⁴ πωλέω, sell. ⁵ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁶ θησαυρός, οὐ, ό, storehouse, treasure. ⁷ δεῦρο, until now, come here! ⁸ σταυρός, οὐ, ό, cross. ⁹ στυγνάζω, become gloomy, be shocked or sad. ¹⁰ λυπέω, grieve, pain. ¹¹ κτήμα, ος, τό, possession, piece of property. ¹² περιβλέπομαι, look around, look around on. ¹³ δυσκόλως, with difficulty, hardly. ¹⁴ χρήμα, τος, τό, wealth, money. ¹⁵ θαμβέω, amaze. ¹⁶ δύσκολος, hard, difficult. ¹⁷ εὐκοπώτερον, easier. ¹⁸ κάμηλος, ου, ό, camel. ¹⁹ τρυμαλιά, ἄς, ή, hole, eye of a needle. ²⁰ ραφίς, ίδος, ή, needle. ²¹ πλούσιος, rich. ²² περισσῶς, abundantly, exceedingly. ²³ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded.

δύναται σωθῆναι; Ἐμβλέψας¹ δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει, Παρὰ ἀνθρώποις 27
ἀδύνατον,² ἀλλ' οὐ παρὰ θεῶ: πάντα γὰρ δυνατά³ ἐστὶν παρὰ τῷ θεῷ. Ἦρξατο 28
ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ, Ἰδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι. 29
Ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν, ἢ
ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς,⁴ ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς,⁵
ἐνεκεν⁶ ἐμοῦ καὶ ἐνεκεν⁶ τοῦ εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλάσιον⁷ νῦν 30
ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφάς⁴ καὶ μητέρας καὶ τέκνα
καὶ ἀγρούς,⁵ μετὰ διωγμῶν,⁸ καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. 31
Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.

Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα: καὶ ἦν προάγων⁹ αὐτοὺς ὁ 32
Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο,¹⁰ καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. Καὶ παραλαβὼν¹¹
πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν:¹² ὅτι 33

¹ ἐμβλέπω, look at, look into. ² ἀδύνατος, impossible, unable. ³ δυνατός, powerful, possible. ⁴ ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister. ⁵ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ⁶ ἐνεκεν, for the sake of, on account of. ⁷ ἑκατονταπλάσιον, hundred times, hundredfold. ⁸ διωγμός, οὗ, ὁ, persecution. ⁹ προάγω, lead forth, go before. ¹⁰ θαμβέω, amaze. ¹¹ παραλαμβάνω, receive, take. ¹² συμβαίνω, come together, come to pass.

Ἰδού, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται
τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινουσιν¹ αὐτὸν θανάτῳ, καὶ
παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐμπαίξουσιν² αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν³ ³⁴
αὐτόν, καὶ ἐμπτύσουσιν⁴ αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν: καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἀναστήσεται.

Καὶ προσπορεύονται⁵ αὐτῷ Ἰάκωβος⁶ καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου,⁷ λέγοντες, ³⁵
Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσης ἡμῖν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Τί ³⁶
θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Δὸς ἡμῖν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ ³⁷
εἷς ἐξ ἐωνύμων⁸ σου καθίσωμεν⁹ ἐν τῇ δόξῃ σου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ³⁸
Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον¹⁰ ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ
βάπτισμα¹¹ ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Δυνάμεθα. Ὁ δὲ ³⁹
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τὸ μὲν ποτήριον¹⁰ ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα¹¹ ὃ

¹ κατακρίνω, condemn. ² ἐμπαίζω, mock. ³ μαστιγώω, whip, lash. ⁴ ἐμπτύω, spit upon. ⁵ προσπορεύομαι, approach, come near. ⁶ Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁷ Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ⁸ ἐώνυμος, of good name, euph. for left.

⁹ καθίζω, seat, sit. ¹⁰ ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ¹¹ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism.

ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι¹ ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ 40
 εὐωνύμων² οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοιμάσται.³ Καὶ ἀκούσαντες οἱ 41
 δέκα⁴ ἤρξαντο ἀγανακτεῖν⁵ περὶ Ἰακώβου⁶ καὶ Ἰωάννου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 42
 προσκαλεσάμενος⁷ αὐτοὺς λέγει αὐτοῖς, Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν
 ἐθνῶν κατακυριεύουσιν⁸ αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν⁹
 αὐτῶν. Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν 43
 ἔσται ὑμῶν διάκονος·¹⁰ καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων 44
 δοῦλος. Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι,¹¹ ἀλλὰ 45
 διακονῆσαι,¹¹ καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον¹² ἀντὶ¹³ πολλῶν.

Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχὴν· καὶ ἐκπορευομένου¹⁴ αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχὴν, καὶ τῶν 46
 μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ,¹⁵ υἱὸς Τιμαίου¹⁶ Βαρτίμαιος¹⁷ ὁ τυφλὸς
 ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.¹⁸ Καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός¹⁹ 47

¹ καθίζω, seat, sit. ² εὐώνυμος, of good name, euph. for left. ³ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ⁴ δέκα, ten, 10. ⁵ ἀγανακτέω, be indignant, am angry. ⁶ Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁷ προσκαλέω, summon. ⁸ κατακυριεύω, exercise dominion over, lord over. ⁹ κατεξουσιάζω, exercise authority over. ¹⁰ διάκονος, ου, ὁ, minister, deacon. ¹¹ διακονέω, serve, minister. ¹² λύτρον, ου, τό, price of release, ransom. ¹³ ἀντί, instead of, in place of. ¹⁴ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ¹⁵ ἱκανός, sufficient, able. ¹⁶ Τιμαῖος, ου, ὁ, Timaeus. ¹⁷ Βαρτιμαῖος, ου, ὁ, Bartimaeus. ¹⁸ προσαιτέω, beg. ¹⁹ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth.

ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν, Ὁ υἱὸς Δαυίδ, Ἰησοῦ, ἐλέησόν¹ με. Καὶ 48
ἐπετίμων² αὐτῷ πολλοί, ἵνα σιωπήσῃ·³ ὁ δὲ πολλῶ μαλλον ἔκραζεν, Υἱὲ Δαυίδ,
ἐλέησόν¹ με. Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι·⁴ καὶ φωνοῦσιν⁴ τὸν 49
τυφλόν, λέγοντες αὐτῷ, Θάρσει·⁵ ἔγχειται, φωνεῖ⁴ σε. Ὁ δὲ ἀποβαλὼν⁶ τὸ 50
ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ 51
Ἰησοῦς, Τί θέλεις ποιήσω σοί; Ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ, Ῥαββουνί,⁷ ἵνα
ἀναβλέψω.⁸ Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ὑπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. Καὶ 52
εὐθέως ἀνέβλεψεν,⁸ καὶ ἠκολούθει τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν⁹ εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰς Βηθσφαγὴ¹⁰ καὶ Βηθανίαν,¹¹ πρὸς τὸ ὄρος 11
τῶν Ἑλαιῶν,¹² ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, 2
Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην¹³ τὴν κατέναντι¹⁴ ὑμῶν· καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι¹⁵
εἰς αὐτὴν εὐρήσετε πῶλον¹⁶ δεδεμένον,¹⁷ ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικεν·¹⁸

¹ ἐλεέω, have mercy, pity. ² ἐπιτιμάω, rebuke, warn. ³ σιωπάω, be silent, keep silence. ⁴ φωνέω, call, crow. ⁵ θαρσέω, of good courage, of good cheer. ⁶ ἀποβάλλω, throw away, cast aside. ⁷ ραββουνί, Rabboni, my master. ⁸ ἀναβλέπω, look up, receive sight. ⁹ ἐγγίζω, come near, approach. ¹⁰ Βηθσφαγή, ἡ, Bethphage. ¹¹ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ¹² ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ¹³ κώμη, ης, ἡ, village. ¹⁴ κατέναντι, over against, opposite. ¹⁵ εἰσπορεύομαι, enter, journey into. ¹⁶ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ¹⁷ δέω, bind, tie. ¹⁸ καθίζω, seat, sit.

λύσαντες¹ αὐτὸν ἀγάγετε. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, Τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε ὅτι Ὁ 3
 κύριος αὐτοῦ χρεῖαν² ἔχει· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστέλλει ὧδε. Ἀπῆλθον δὲ καὶ 4
 εὔρον πῶλον³ δεδεμένον⁴ πρὸς τὴν θύραν⁵ ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφοδου,⁶ καὶ λύουσιν¹
 αὐτόν. Καί τινες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς, Τί ποιεῖτε λύοντες¹ τὸν 5
 πῶλον;³ Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο⁷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. 6
 Καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον³ πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπέβαλον⁸ αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν,
 καὶ ἐκάθισεν⁹ ἐπ' αὐτῷ. Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν¹⁰ εἰς τὴν ὁδόν· 8
 ἄλλοι δὲ στοιβάδας¹¹ ἔκοπτον¹² ἐκ τῶν δένδρων,¹³ καὶ ἐστρώννουν¹⁰ εἰς τὴν ὁδόν.
 Καὶ οἱ προάγοντες¹⁴ καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, Ὡσαννά·¹⁵ 9
 εὐλογημένος¹⁶ ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. Εὐλογημένη¹⁶ ἡ ἐρχομένη 10
 βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυίδ. Ὡσαννά¹⁵ ἐν τοῖς
 ὑψίστοις.¹⁷

¹λύω, untie, loose. ²χρεῖα, ας, ἡ, need, necessity. ³πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ⁴δέω, bind, tie. ⁵θύρα, ας, ἡ, door, gate. ⁶ἀμφοδον, ου, τό, street, quarter. ⁷ἐντέλλομαι, command, give orders. ⁸ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁹καθίζω, seat, sit. ¹⁰στρωννύω, spread, furnish. ¹¹στοιβάς, αδος, ἡ, bough, branch of a tree. ¹²κόπτω, strike, smite. ¹³δένδρον, ου, τό, tree. ¹⁴προάγω, lead forth, go before. ¹⁵ὠσαννά, hosanna. ¹⁶εὐλογέω, bless. ¹⁷ὑψιστος, highest, most high.

Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἰς τὸ ἱερόν: καὶ περιβλεψάμενος¹ 11

πάντα, ὀψίας² ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν³ μετὰ τῶν δώδεκα.

Καὶ τῇ ἐπαύριον⁴ ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας,⁵ ἐπείνασεν.⁶ Καὶ ἰδὼν συκῆν⁶ 12

μακρόθεν,⁷ ἔχουσιν φύλλα,⁸ ἦλθεν εἰ ἄρα⁹ εὐρήσει τι ἐν αὐτῇ: καὶ ἐλθὼν ἐπ’

αὐτήν, οὐδὲν εὔρεν εἰ μὴ φύλλα:⁸ οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.¹⁰ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 14

Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, Μηκέτι¹¹ ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. Καὶ

ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα: καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν ἤρξατο 15

ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας¹² καὶ ἀγοράζοντας¹³ ἐν τῷ ἱερῷ: καὶ τὰς τραπέζας¹⁴

τῶν κολλυβιστῶν,¹⁵ καὶ τὰς καθέδρας¹⁶ τῶν πωλούντων¹² τὰς περιστεράς¹⁷

κατέστρεψεν:¹⁸ καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ¹⁹ σκεῦος²⁰ διὰ τοῦ ἱεροῦ. Καὶ 16

¹ περιβλέπομαι, look around, look around on. ² ὄψιος, late. ³ Βηθανία, ας, ή, Bethany. ⁴ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ⁵ πεινάω, hunger, am hungry. ⁶ συκῆ, ής, ή, fig tree. ⁷ μακρόθεν, from afar, afar. ⁸ φύλλον, ου, τό, leaf. ⁹ ἄρα, so? (introduces a question). ¹⁰ σύκων, ου, τό, fig. ¹¹ μηκέτι, no longer. ¹² πωλέω, sell. ¹³ ἀγοράζω, buy. ¹⁴ τράπεζα, ης, ή, table. ¹⁵ κολλυβιστής, οὔ, ὁ, moneychanger, money-changer. ¹⁶ καθέδρα, ας, ή, seat, chair. ¹⁷ περιστερὰ, ᾶς, ή, dove. ¹⁸ καταστρέφω, overturn, destroy. ¹⁹ διαφέρω, differ, carry through. ²⁰ σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural).

ἐδίδασκεν, λέγων αὐτοῖς, Οὐ γέγραπται ὅτι Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς¹

κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν; Ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον² ληστῶν.³

Καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν 18

ἀπολέσωσιν: ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο⁴ ἐπὶ τῇ

διδαχῇ⁵ αὐτοῦ.

Καὶ ὅτε ὀψέ⁶ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο⁷ ἔξω τῆς πόλεως. 19

Καὶ πρωὶ⁸ παραπορευόμενοι,⁹ εἶδον τὴν συκῆν¹⁰ ἐξηραμμένην¹¹ ἐκ ριζῶν.¹² Καὶ 20

ἀναμνησθεῖς¹³ ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ, Ῥαββί, ἴδε, ἡ συκῆ¹⁰ ἣν κατηράσω¹⁴

ἐξήρανται.¹¹ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Ἔχετε πίστιν θεοῦ. Ἀμὴν 22

γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, Ἄρθῃτι, καὶ βλήθῃτι εἰς τὴν

θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ¹⁵ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει

¹ προσευχή, ἡς, ἡ, prayer, place for prayer. ² σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ³ ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ⁴ ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. ⁵ διδαχή, ἡς, ἡ, teaching, instruction. ⁶ ὀψέ, long after, late. ⁷ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ⁸ πρωί, early in the morning, at dawn. ⁹ παραπορεύομαι, go beside, go past. ¹⁰ συκῆ, ἡς, ἡ, fig tree. ¹¹ ξηραίνω, dry up, parch. ¹² ρίζα, ἡς, ἡ, root, that which grows from the root. ¹³ ἀναμνησκω, remind, remember. ¹⁴ καταράομαι, curse. ¹⁵ διακρίνω, discriminate, judge.

γίνεται: ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, Πάντα ὅσα ἂν 24
προσευχόμενοι αἰτήσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. Καὶ ὅταν 25
στήκητε¹ προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος: ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα² ὑμῶν. Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, 26
οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα² ὑμῶν.

Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα: καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, 27
ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ 28
λέγουσιν αὐτῷ, Ἐν ποίᾳ³ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; Καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν
ταύτην ἔδωκεν ἵνα ταῦτα ποιῇς; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, 29
Ἐπερωτήσω ὑμᾶς καὶ ἐγὼ ἓνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ³
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. Τὸ βάπτισμα⁴ Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; 30
Ἀποκρίθητέ μοι. Καὶ ἐλογίζοντο⁵ πρὸς ἑαυτούς, λέγοντες, Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ 31
οὐρανοῦ, ἐρεῖ, Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; Ἀλλ' εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων, 32

¹ στήκω, stand, stand fast. ² παράπτωμα, τος, τό, trespass, falling away. ³ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ⁴ βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. ⁵ λογίζομαι, calculate, consider.

ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες ¹ γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄντως ² προφήτης ἦν.

Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ, Οὐκ οἶδαμεν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς **33**

λέγει αὐτοῖς, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ³ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν, Ἀμπελῶνα ⁴ ἐφύτευσεν ⁵ ἄνθρωπος, καὶ **12**

περιέθηκεν ⁶ φραγμόν, ⁷ καὶ ὥρυξεν ⁸ ὑπολήνιον, ⁹ καὶ ὠκοδόμησεν ¹⁰ πύργον, ¹¹ καὶ

ἐξέδοτο ¹² αὐτὸν γεωργοῖς, ¹³ καὶ ἀπεδήμησεν. ¹⁴ Καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς **2**

γεωργοὺς ¹³ τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν ¹³ λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ

τοῦ ἀμπελῶνος. ⁴ Οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, ¹⁵ καὶ ἀπέστειλαν κενόν. ¹⁶ Καὶ **3**

πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κακείνον ¹⁷ λιθοβολήσαντες ¹⁸

ἐκεφαλαίωσαν, ¹⁹ καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον. ²⁰ Καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλεν· **5**

κακείνον ¹⁷ ἀπέκτειναν· καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, ¹⁵ τοὺς δὲ

ἀποκτένοντες. Ἔτι οὖν ἓνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλεν καὶ αὐτὸν **6**

¹ ἅπας, each, every. ² ὄντως, really, indeed. ³ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ⁴ ἀμπελῶν, ὄνος, ὁ, vineyard. ⁵ φυτεύω, plant. ⁶ περιτίθημι, place around, put around. ⁷ φραγμός, οὗ, ὁ, wall, fence. ⁸ ὀρύσσω, dig, dig out. ⁹ ὑπολήνιον, οὗ, τό, wine trough, vat. ¹⁰ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹¹ πύργος, οὗ, ὁ, tower, fortified structure. ¹² ἐκδίδωμι, rent, let out for hire. ¹³ γεωργός, οὗ, ὁ, farmer, worker of the soil. ¹⁴ ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. ¹⁵ δέρω, beat, flay. ¹⁶ κενός, empty, vain. ¹⁷ κακείνος, and he, and she. ¹⁸ λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ¹⁹ κεφαλαίω, wound in the head. ²⁰ ἀτιμόω, dishonor, treat shamefully.

πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων ὅτι Ἐντραπήσονται¹ τὸν υἱόν μου. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ 7
γεωργοὶ² εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος·³ δεῦτε,⁴
ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.⁵ Καὶ λαβόντες αὐτόν 8
ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.⁶ Τί οὖν ποιήσῃ ὁ κύριος τοῦ 9
ἀμπελῶνος;⁶ Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς,² καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα
ἄλλοις. Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε,⁷ Λίθον δὲν ἀπεδοκίμασαν⁸ οἱ 10
οἰκοδομοῦντες,⁹ οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·¹⁰ παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, 11
καὶ ἔστιν θαυμαστὴ¹¹ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν; Καὶ ἐζήτουν αὐτόν κρατῆσαι,¹² καὶ 12
ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν:
καὶ ἀφέντες αὐτόν ἀπῆλθον.

¹ ἐντρέπω, turn about, reverence. ² γεωργός, οὐ, ὁ, farmer, worker of the soil. ³ κληρονόμος, οὐ, ὁ, heir, inheritor. ⁴ δεῦτε, come!. ⁵ κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. ⁶ ἀμπελῶν, ὠνος, ὁ, vineyard. ⁷ ἀναγινώσκω, read. ⁸ ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. ⁹ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹⁰ γωνία, ας, ἡ, angle, corner. ¹¹ θαυμαστός, wonderful, marvelous. ¹² κρατέω, grasp, lay hold of.

Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτόν τινας τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἑρωδιανῶν,¹ ἵνα 13
αὐτὸν ἀγρεύσωσιν² λόγῳ. Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, Διδάσκαλε, οἶδαμεν 14
ὅτι ἀληθὴς³ εἶ, καὶ οὐ μέλει⁴ σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον
ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις. Ὑπερῆστιν⁵ κῆνσον⁶
Καίσαρι⁷ δοῦναι, ἢ οὐ; Δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν; Ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν⁸ 15
εἶπεν αὐτοῖς, Τί με πειράζετε;⁹ Φέρετέ μοι δηνάριον,¹⁰ ἵνα ἴδω. Οἱ δὲ ἤνεγκαν. 16
Καὶ λέγει αὐτοῖς, Τίνος ἡ εἰκὼν¹¹ αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;¹² Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ,
Καίσαρος.⁷ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἀπόδοτε¹³ τὰ Καίσαρος⁷ 17
Καίσαρι,⁷ καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. Καὶ ἐθαύμασαν¹⁴ ἐπ' αὐτῷ.

Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι¹⁵ πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν¹⁶ μὴ εἶναι· 18
καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι Ἐάν 19
τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ¹⁷ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἄφῃ, ἵνα λάβῃ ὁ

¹ Ἑρωδιανοί, ὦν, ὁ, Herodian, Herodians. ² ἀγρεύω, trap, catch. ³ ἀληθής, true, unconcealed. ⁴ μέλει, it is a care, it concerns. ⁵ ὑπερῆστιν, it is lawful, it is permitted. ⁶ κῆνσος, ου, ὁ, government tax, poll tax. ⁷ Καίσαρ, ος, ὁ, Caesar. ⁸ ὑπόκρισις, εως, ἡ, hypocrisy. ⁹ πειράζω, test, tempt. ¹⁰ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ¹¹ εἰκὼν, ὄνος, ἡ, image, likeness. ¹² ἐπιγραφή, ἡς, ἡ, inscription, title. ¹³ ἀποδίδωμι, give back, pay. ¹⁴ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ¹⁵ Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. ¹⁶ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ¹⁷ καταλείπω, leave, leave behind.

ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ¹ σπέρμα² τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Ἐπτά ἀδελφοὶ ἦσαν: καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ 20

ἀφῆκεν σπέρμα:² καὶ ὁ δεύτερος³ ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν, καὶ οὐδὲ αὐτὸς 21

ἀφῆκεν σπέρμα:² καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.⁴ Καὶ ἔλαβον αὐτήν οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ 22

ἀφῆκαν σπέρμα.² Ἐσχάτη πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ ἀναστάσει,⁵ 23

ὅταν ἀναστῶσιν, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; Οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν γυναῖκα. 24

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε,⁶ μὴ εἰδότες τὰς

γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ; Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε 25

γαμοῦσιν,⁷ οὔτε γαμίσκονται,⁸ ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Περὶ 26

δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε⁹ ἐν τῇ βίβλῳ¹⁰ Μωσέως, ἐπὶ τοῦ

βάτου,¹¹ ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός, λέγων, Ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ,

καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων: ὑμεῖς οὖν πολὺ 27

πλανᾶσθε.⁶

¹ ἐξανίστημι, raise up, rise up. ² σπέρμα, τος, τό, seed, offspring. ³ δεύτερος, second. ⁴ ὡσαύτως, likewise. ⁵ ἀνάστασις, εως, ἡ, resurrection, rising again. ⁶ πλανᾶω, deceive, lead astray. ⁷ γαμέω, marry. ⁸ γαμίσκω, give in marriage. ⁹ ἀναγινώσκω, read. ¹⁰ βίβλος, ου, ἡ, book, scroll. ¹¹ βάτος, ου, ὁ, bath (a liquid measure).

Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων,¹ εἰδὼς ὅτι 28
καλῶς² αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτόν, Ποία³ ἐστὶν πρώτη πάντων
ἐντολή; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ ὅτι Πρώτη πάντων τῶν ἐντολῶν, Ἄκουε, 29
Ἰσραήλ: κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστίν: καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν 30
σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
διανοίας⁴ σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος⁵ σου. Αὕτη πρώτη ἐντολή. Καὶ δευτέρα⁶ 31
ὁμοία⁷ αὕτη, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον⁸ σου ὡς σεαυτόν.⁹ Μείζων τούτων ἄλλη
ἐντολή οὐκ ἔστιν. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, Καλῶς,² διδάσκαλε, ἐπ’ 32
ἀληθείας εἶπας ὅτι εἷς ἐστίν, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλην¹⁰ αὐτοῦ: καὶ τὸ ἀγαπᾶν 33
αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως,¹¹ καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς,
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος,⁵ καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον⁸ ὡς ἑαυτόν, πλεῖον ἐστίν
πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων¹² καὶ θυσιῶν.¹³ Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι 34
νουνεχῶς¹⁴ ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ, Οὐ μακρὰν¹⁵ εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

¹ συζητέω, discuss, dispute. ² καλῶς, rightly, well. ³ ποῖος, what sort of? what? of what sort. ⁴ διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. ⁵ ἰσχύς, ὅς, ἡ, strength, power. ⁶ δεύτερος, second. ⁷ ὅμοιος, like, similar. ⁸ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ⁹ σεαυτοῦ, yourself, of you. ¹⁰ πλην, however, but. ¹¹ σύνεσις, εως, ἡ, understanding, insight. ¹² ὀλοκαύτωμα, τος, τό, whole burnt offering. ¹³ θυσία, ας, ἡ, sacrifice. ¹⁴ νουνεχῶς, wisely, thoughtfully. ¹⁵ μακρὰν, far away.

Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι¹ ἐτόλμα² αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, Πῶς λέγουσιν οἱ 35

γραμματεῖς ὅτι ὁ χριστὸς υἱὸς ἐστὶν Δαυὶδ; Αὐτὸς γὰρ Δαυὶδ εἶπεν ἐν 36

πνεύματι ἁγίῳ, Λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ

τοὺς ἐχθρούς³ σου ὑποπόδιον⁴ τῶν ποδῶν σου. Αὐτὸς οὖν Δαυὶδ λέγει αὐτὸν 37

κύριον: καὶ πόθεν⁵ υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν; Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.⁶

Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ⁷ αὐτοῦ, Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων, τῶν 38

θελόντων ἐν στολαῖς⁸ περιπατεῖν, καὶ ἄσπασμούς⁹ ἐν ταῖς ἀγοραῖς,¹⁰ καὶ 39

πρωτοκαθεδρίας¹¹ ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας¹² ἐν τοῖς δείπνοις:¹³ οἱ 40

κατεσθίοντες¹⁴ τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν,¹⁵ καὶ προφάσει¹⁶ μακρὰ¹⁷ προσευχόμενοι:

οὗτοι λήψονται περισσότερον¹⁸ κρίμα.¹⁹

¹ οὐκέτι, no longer, no more. ² τολμάω, dare, endure. ³ ἐχθρός, hating, enemy (as a noun). ⁴ ὑποπόδιον, ου, τό, footstool. ⁵ πόθεν, from where? whence. ⁶ ἡδέως, sweetly, gladly. ⁷ διδαχή, ἡς, ἡ, teaching, instruction. ⁸ στολή, ἡς, ἡ, equipment, apparel. ⁹ ἄσπασμός, οὔ, ὁ, greeting, salutation. ¹⁰ ἀγορά, ἄς, ἡ, marketplace, place of assembly. ¹¹ πρωτοκαθεδρία, ἄς, ἡ, chief seat, seat of honor. ¹² πρωτοκλισία, ἄς, ἡ, chief place. ¹³ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹⁴ κατεσθίω, eat up, devour. ¹⁵ χήρα, ἄς, ἡ, widow. ¹⁶ πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. ¹⁷ μακρός, long, far distant. ¹⁸ περισσός, excessive, abundant. ¹⁹ κρίμα, ος, τό, judgment, verdict.

Καὶ καθίσας¹ ὁ Ἰησοῦς κατέναντι² τοῦ γαζοφυλακίου³ ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος 41

βάλλει χαλκὸν⁴ εἰς τὸ γαζοφυλάκιον·³ καὶ πολλοὶ πλούσιοι⁵ ἔβαλλον πολλά. 42

Καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα⁶ πτωχή⁷ ἔβαλεν λεπτὰ⁸ δύο, ὃ ἐστὶν κοδράντης.⁹ Καὶ 43

προσκαλεσάμενος¹⁰ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς, Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ

χήρα⁶ αὕτη ἡ πτωχή⁷ πλεῖον πάντων βέβληκεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ

γαζοφυλάκιον·³ πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος¹¹ αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ 44

τῆς ὑστερήσεως¹² αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον¹³ αὐτῆς.

Καὶ ἐκπορευομένου¹⁴ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, **13**

Διδάσκαλε, ἴδε, ποταποὶ¹⁵ λίθοι καὶ ποταπαὶ¹⁵ οἰκοδομαί.¹⁶ Καὶ ὁ Ἰησοῦς 2

ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς;¹⁶ Οὐ μὴ ἀφεθῇ

λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.¹⁷

¹ καθίζω, seat, sit. ² κατέναντι, over against, opposite. ³ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ⁴ χαλκός, οὐ, ὁ, money, copper or bronze. ⁵ πλούσιος, rich. ⁶ χήρα, ας, ἡ, widow. ⁷ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁸ λεπτόν, τό, small coin, small piece of money. ⁹ κοδράντης, ου, ὁ, quadrans (penny). ¹⁰ προσκαλέω, summon. ¹¹ περισσεύω, abound, be rich. ¹² ὑστέρησις, εως, ἡ, need, want. ¹³ βίος, ου, ὁ, life, manner of life. ¹⁴ ἐκπορεύομαι, go out, come out. ¹⁵ ποταπός, what kind of? what type of? ¹⁶ οἰκοδομή, ῆς, ἡ, building, edification. ¹⁷ καταλύω, destroy, lodge.

Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν¹ κατέναντι² τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων 3
αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος³ καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας,⁴ Εἰπὲ ἡμῖν, 4
πότε⁵ ταῦτα ἔσται; Καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι;⁶ 5
Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς ἤρξατο λέγειν, Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ.⁷ 6
Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι· καὶ
πολλοὺς πλανήσουσιν.⁷ Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους⁸ καὶ ἀκοὰς⁹ πολέμων,⁸ 7
μὴ θροεῖσθε:¹⁰ δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὕτω¹¹ τὸ τέλος.¹² Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος 8
ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται σεισμοὶ¹³ κατὰ τόπους, καὶ
ἔσονται λιμοὶ¹⁴ καὶ ταραχαί:¹⁵ ἀρχαὶ ὠδίνων¹⁶ ταῦτα.

Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια,¹⁷ καὶ εἰς 9
συναγωγὰς δαρήσεσθε,¹⁸ καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων¹⁹ καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν²⁰
ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον²¹ αὐτοῖς. Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ 10

¹ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ² κατέναντι, over against, opposite. ³ Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁴ Ἀνδρέας, ου, ό, Andrew. ⁵ πότε, when? at what time? ⁶ συντελέω, complete, accomplish. ⁷ πλανάω, deceive, lead astray. ⁸ πόλεμος, ου, ό, war, battle. ⁹ ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. ¹⁰ θροέω, disturb, agitate. ¹¹ οὕτω, not yet. ¹² τέλος, ους, τό, end, purpose. ¹³ σεισμός, οὔ, ό, earthquake, storm. ¹⁴ λιμός, οὔ, ό, hunger, famine. ¹⁵ ταραχή, ἡ, disturbance, tumult. ¹⁶ ὠδίν, ἴνος, ἡ, birth pang, agony. ¹⁷ συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. ¹⁸ δέρω, beat, flay. ¹⁹ ἡγεμών, όνος, ό, governor, leader. ²⁰ ἕνεκεν, for the sake of, on account of. ²¹ μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness.

εὐαγγέλιον. Ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε¹ τί 11
 λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε:² ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο
 λαλεῖτε: οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Παραδώσει 12
 δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον: καὶ ἐπαναστήσονται³
 τέκνα ἐπὶ γονεῖς,⁴ καὶ θανατώσουσιν⁵ αὐτούς. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι⁶ ὑπὸ 13
 πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου: ὃ δὲ ὑπομείνας⁷ εἰς τέλος,⁸ οὗτος σωθήσεται.

Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα⁹ τῆς ἐρημώσεως,¹⁰ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δαυὶδ τοῦ 14
 προφήτου, ἐστὼς ὅπου οὐ δεῖ – ὃ ἀναγινώσκων¹¹ νοεῖτω¹² – τότε οἱ ἐν τῇ
 Ἰουδαίᾳ¹³ φευγέτωσαν¹⁴ εἰς τὰ ὄρη: ὃ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος¹⁵ μὴ καταβάτω εἰς τὴν 15
 οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἄραι τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ: καὶ ὃ εἰς τὸν ἀγρὸν¹⁶ ὧν μὴ 16
 ἐπιστρεψάτω¹⁷ εἰς τὰ ὀπίσω,¹⁸ ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. Οὐαὶ¹⁹ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ²⁰ 17
 ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις²¹ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Προσεύχεσθε δὲ ἵνα 18

¹προμεριμνάω, be anxious beforehand. ²μελετάω, take care, take pains with. ³ἐπανίστημι, rise up against. ⁴γονεὺς, ἑως, ὁ, parent. ⁵θανάτω, put to death, subdue. ⁶μισέω, hate, detest. ⁷ὑπομένω, tarry, endure. ⁸τέλος, οὐς, τό, end, purpose. ⁹βδέλυγμα, τος, τό, detestable thing, abomination. ¹⁰ἐρήμωσις, εως, ἡ, desolation, devastation. ¹¹ἀναγινώσκω, read. ¹²νοέω, understand, consider. ¹³Ἰουδαία, ας, ἡ, Judea. ¹⁴φεύγω, flee, escape. ¹⁵δῶμα, τος, τό, house, housetop. ¹⁶ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ¹⁷ἐπιστρέφω, turn to, return. ¹⁸ὀπίσω, behind, after (gen). ¹⁹οὐαί, woe! alas! woe! ²⁰γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. ²¹θηλάζω, suckle, nurse.

μὴ γένηται ἡ φυγὴ¹ ὑμῶν χειμῶνος.² Ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψεις,³ 19
οἷα⁴ οὐ γέγονεν τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως⁵ ἕως ἔκτισεν⁶ ὁ θεὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ
οὐ μὴ γένηται. Καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσεν⁷ τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα 20
σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτούς,⁸ οὓς ἐξελέξατο,⁹ ἐκολόβωσεν⁷ τὰς ἡμέρας. Τότε 21
ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, Ἰδοὺ, ὧδε ὁ χριστός, ἢ Ἰδοὺ, ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε. 22
Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι¹⁰ καὶ ψευδοπροφήται,¹¹ καὶ δώσουσιν σημεῖα
καὶ τέρατα,¹² πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν,¹³ εἰ δυνατόν,¹⁴ καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.⁸ Ὑμεῖς δὲ 23
βλέπετε· ἰδοὺ, προεῖρηκα¹⁵ ὑμῖν πάντα.

Ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλίψιν³ ἐκείνην, ὁ ἥλιος¹⁶ σκοτισθήσεται, 24
καὶ ἡ σελήνη¹⁸ οὐ δώσει τὸ φέγγος¹⁹ αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες²⁰ τοῦ οὐρανοῦ 25
ἔσονται ἐκπίπτοντες,²¹ καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.²² Καὶ 26

¹φυγὴ, ἤς, ἡ, flight. ²χειμῶν, ὦνος, ὁ, winter, storm. ³θλίψις, εως, ἡ, tribulation, persecution. ⁴οἷος, such as, of what kind. ⁵κτίσις, εως, ἡ, creation, creature. ⁶κτίζω, create, form. ⁷κολοβόω, curtail, shorten. ⁸ἐκλεκτός, chosen, elect. ⁹ἐκλέγομαι, choose, elect. ¹⁰ψευδόχριστος, ου, ὁ, false Christ or Messiah, false Christ. ¹¹ψευδοπροφήτης, ου, ὁ, false prophet. ¹²τέρας, ατος, τό, wonder, portent. ¹³ἀποπλανᾶω, mislead, cause to wander astray. ¹⁴δυνατός, powerful, possible. ¹⁵προλέγω, say beforehand, forewarn. ¹⁶ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ¹⁷σκοτίζω, darken. ¹⁸σελήνη, ης, ἡ, moon. ¹⁹φέγγος, ους, τό, light, brightness. ²⁰ἀστήρ, ος, ὁ, star. ²¹ἐκπίπτω, fall away, fall out. ²²σαλεύω, shake, excite.

τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις¹ μετὰ δυνάμεως
πολλῆς καὶ δόξης. Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει² 27
τοὺς ἐκλεκτοὺς³ αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων⁴ ἀνέμων,⁵ ἀπ' ἄκρου⁶ γῆς ἕως ἄκρου⁶
οὐρανοῦ.

Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς⁷ μάθετε⁸ τὴν παραβολήν: ὅταν αὐτῆς ἦδῃ ὁ κλάδος⁹ ἀπαλὸς¹⁰ 28
γένηται, καὶ ἐκφύῃ¹¹ τὰ φύλλα,¹² γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς¹³ τὸ θέρος¹⁴ ἐστίν: οὕτως 29
καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ἴδῃτε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς¹³ ἐστὶν ἐπὶ θύραις.¹⁵ 30
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ¹⁶ ἡ γενεὰ¹⁷ αὕτη, μέχρι¹⁸ οὗ πάντα ταῦτα
γένηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται,¹⁶ οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν. 31
Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρανῷ, 32
οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε¹⁹ καὶ προσεύχεσθε: οὐκ οἶδατε 33
γὰρ πότε²⁰ ὁ καιρὸς ἐστίν. Ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος²¹ ἀφείς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, 34

¹νεφέλη, ης, ἡ, cloud. ²ἐπισυνάγω, gather, gather together. ³ἐκλεκτός, chosen, elect. ⁴τέσσαρες, four, 4. ⁵ἄνεμος, ου, ὁ, wind. ⁶ἄκρον, ου, τό, high point, boundary. ⁷συκῆ, ἡς, ἡ, fig tree. ⁸μανθάνω, learn, ascertain. ⁹κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. ¹⁰ἀπαλός, tender. ¹¹ἐκφύω, put forth, cause to sprout. ¹²φύλλον, ου, τό, leaf. ¹³ἐγγύς, near. ¹⁴θέρος, ους, τό, summer. ¹⁵θύρα, ας, ἡ, door, gate. ¹⁶παρέρχομαι, pass by, go by. ¹⁷γενεά, ἄς, ἡ, generation. ¹⁸μέχρι, until, as far as (gen). ¹⁹ἀγρυπνέω, sleepless, watchful. ²⁰πότε, when? at what time? ²¹ἀπόδημος, away on a journey, away from home.

καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ
 θυρωρῷ¹ ἐνετείλατο² ἵνα γρηγορῇ.³ Γρηγορεῖτε³ οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε⁴ ὁ **35**
 κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὅψέ,⁵ ἢ μεσονυκτίου,⁶ ἢ ἀλεκτοροφωνίας,⁷ ἢ πρωῒ:⁸ **36**
 μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης⁹ εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.¹⁰ Ἄ δὲ ὑμῖν λέγω πᾶσιν λέγω, **37**
 Γρηγορεῖτε.³

Ἦν δὲ τὸ Πάσχα¹¹ καὶ τὰ ἄζυμα¹² μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ **14**
 οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ¹³ κρατήσαντες¹⁴ ἀποκτείνωσιν. Ἔλεγον δέ, **2**
 Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ,¹⁵ μήποτε¹⁶ θόρυβος¹⁷ ἔσται τοῦ λαοῦ.

Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ,¹⁸ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,¹⁹ κατακειμένου²⁰ **3**
 αὐτοῦ, ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον²¹ μύρου²² νάρδου²³ πιστικῆς²⁴
 πολυτελοῦς:²⁵ καὶ συντρίψασα²⁶ τὸ ἀλάβαστρον,²¹ κατέχευεν²⁷ αὐτοῦ κατὰ τῆς

¹ θυρωρός, οὐ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ² ἐντέλλομαι, command, give orders. ³ γρηγορέω, watch, keep watch. ⁴ πότε, when? at what time? ⁵ ὅψέ, long after, late. ⁶ μεσονύκτιον, οὐ, τό, midnight. ⁷ ἀλεκτοροφωνία, ας, ἡ, crowing of a rooster, cockcrow. ⁸ πρωῒ, early in the morning, at dawn. ⁹ ἐξαίφνης, suddenly, unexpectedly. ¹⁰ καθεύδω, sleep. ¹¹ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹² ἄζυμος, unleavened, paschal feast. ¹³ δόλος, οὐ, ὁ, guile, deceit. ¹⁴ κρατέω, grasp, lay hold of. ¹⁵ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ¹⁶ μήποτε, never, lest perchance. ¹⁷ θόρυβος, οὐ, ὁ, uproar, riot. ¹⁸ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ¹⁹ λεπρός, οὐ, ὁ, scaly, leprous. ²⁰ κατὰκειμαι, lie down, lie sick. ²¹ ἀλάβαστρον, οὐ, τό, alabaster jar. ²² μύρον, οὐ, τό, ointment, perfume. ²³ νάρδος, οὐ, ἡ, spikenard, oil of nard. ²⁴ πιστικός, genuine, pure. ²⁵ πολυτελής, very costly, precious. ²⁶ συντρίβω, break in pieces, crush. ²⁷ καταχέω, pour out, down.

κεφαλῆς. Ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες¹ πρὸς ἑαυτούς, καὶ λέγοντες, Εἰς τί ἡ 4
 ἀπώλεια² αὕτη τοῦ μύρου³ γέγονεν; Ἦδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι⁴ ἐπάνω⁵ 5
 τριακοσίων⁶ δηναρίων,⁷ καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.⁸ Καὶ ἐνεβριμῶντο⁹ αὐτῇ. Ὁ 6
 δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἄφετε αὐτήν: τί αὐτῇ κόπους¹⁰ παρέχετε;¹¹ Καλὸν ἔργον
 εἰργάσατο¹² ἐν ἐμοί. Πάντοτε¹³ γὰρ τοὺς πτωχοὺς⁸ ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν 7
 θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ¹⁴ ποιῆσαι: ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε¹³ ἔχετε. Ὁ ἔσχεν αὕτη 8
 ἐποίησεν: προέλαβεν¹⁵ μυρίσαι¹⁶ μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.¹⁷ Ἀμήν 9
 λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὁ
 ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον¹⁸ αὐτῆς.

Καὶ ὁ Ἰούδας¹⁹ ὁ Ἰσκαριώτης,²⁰ εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα 10
 παραδῶ αὐτὸν αὐτοῖς. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο²¹ αὐτῷ 11

¹ ἀγανακτέω, be indignant, am angry. ² ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. ³ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ⁴ πιπράσκω, sell. ⁵ ἐπάνω, above, over (gen). ⁶ τριακόσιοι, three hundred, 300. ⁷ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁸ πτωχός, poor, poor man (as a noun). ⁹ ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. ¹⁰ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ¹¹ παρέχω, offer, afford. ¹² ἐργάζομαι, work, word. ¹³ πάντοτε, always, at all times. ¹⁴ εὖ, well, well done. ¹⁵ προλαμβάνω, take beforehand, take before. ¹⁶ μυρίζω, anoint. ¹⁷ ἐνταφιασμός, οὔ, ὁ, preparation for burial, burial. ¹⁸ μνημόσυνον, ου, τό, memory, memorial. ¹⁹ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ²⁰ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ²¹ ἐπαγγέλλομαι, promise, profess.

ἀργύριον¹ δοῦναι, καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως² αὐτὸν παραδῶ.

Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἁζύμων,³ ὅτε τὸ Πάσχα⁴ ἔθνον,⁵ λέγουσιν αὐτῷ οἱ 12

μαθηταὶ αὐτοῦ, Ποῦ⁶ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσωμεν⁷ ἵνα φάγῃς τὸ Πάσχα;⁴ 13

Καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε εἰς τὴν

πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ⁸ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον⁹ ὕδατος βαστάζων:¹⁰

ἀκολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ¹¹ ὅτι Ὁ 14

διδάσκαλος λέγει, Ποῦ⁶ ἐστὶν τὸ κατάλυμα,¹² ὅπου τὸ Πάσχα⁴ μετὰ τῶν

μαθητῶν μου φάγω; Καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει¹³ ἀνώγειον¹⁴ μέγα ἐστρωμένον¹⁵ 15

ἑτοιμον:¹⁶ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε⁷ ἡμῖν. Καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς 16

τὴν πόλιν, καὶ εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν⁷ τὸ Πάσχα.⁴

¹ ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. ² εὐκαίρως, in season, conveniently. ³ ἁζυμος, unleavened, paschal feast. ⁴ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁵ θύω, sacrifice, kill. ⁶ ποῦ, where?. ⁷ ἐτοιμάζω, prepare, make ready. ⁸ ἀπαντάω, meet, encounter. ⁹ κεράμιον, ου, τό, earthen vessel, jar. ¹⁰ βαστάζω, bear, carry. ¹¹ οἰκοδεσπότης, ου, ό, householder, head of a household. ¹² κατάλυμα, τος, τό, lodging place, inn. ¹³ δείκνυμι, show, point out. ¹⁴ ἀνώγειον, ου, τό, upper room. ¹⁵ στρωννύω, spread, furnish. ¹⁶ ἑτοιμος, ready, prepared.

Καὶ ὀψίας¹ γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. Καὶ ἀνακειμένων² αὐτῶν καὶ 17
 ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ
 ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. Οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι,³ καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς, Μήτι 19
 ἐγώ; Καὶ ἄλλος, Μήτι⁴ ἐγώ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, 20
 ὁ ἐμβαπτόμενος⁵ μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.⁶ Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, 21
 καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ: οὐαὶ⁷ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου παραδίδοται: καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, εὐλογήσας⁸ ἔκλασεν⁹ καὶ ἔδωκεν 22
 αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, Λάβετε, φάγετε: τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. Καὶ λαβὼν τὸ 23
 ποτήριον,¹⁰ εὐχαριστήσας¹¹ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. Καὶ εἶπεν 24
 αὐτοῖς, Τοῦτό ἐστιν τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς¹² διαθήκης,¹³ τὸ περὶ πολλῶν
 ἐκχυνόμενον.¹⁴ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι¹⁵ οὐ μὴ πῖω ἐκ τοῦ γενήματος¹⁶ τῆς 25

¹ ὀψιος, late. ² ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ³ λυπέω, grieve, pain. ⁴ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁵ ἐμβάπτω, dip, dip into. ⁶ τρύβλιον, οὐ, τό, bowl, dish. ⁷ οὐαί, woe! alas! woe! ⁸ εὐλογέω, bless. ⁹ κλάω, break. ¹⁰ ποτήριον, οὐ, τό, cup, drinking cup. ¹¹ εὐχαριστέω, give thanks, thank. ¹² καινός, new, fresh. ¹³ διαθήκη, ἡ, ἡ, covenant, will. ¹⁴ ἐκχέω, pour out, shed. ¹⁵ οὐκέτι, no longer, no more. ¹⁶ γέννημα, τος, τό, offspring, child.

ἀμπέλου,¹ ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν² ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
θεοῦ.

Καὶ ὑμνήσαντες³ ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν.⁴ 26

Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πάντες σκανδαλισθήσεσθε⁵ ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ 27

ταύτῃ: ὅτι γέγραπται, Πατάξω⁶ τὸν ποιμένα,⁷ καὶ διασκορπισθήσεται⁸ τὰ

πρόβατα.⁹ Ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω¹⁰ ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ὁ δὲ 28

Πέτρος ἔφη αὐτῷ, Καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται,⁵ ἀλλ' οὐκ ἐγώ. Καὶ λέγει 30

αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σὺ σήμερον¹¹ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν¹² ἢ δις

ἀλέκτορα¹⁴ φωνῆσαι,¹⁵ τρίς¹⁶ ἀπαρνήσῃ¹⁷ με. Ὁ δὲ ἐκπερισσοῦ ἔλεγεν μᾶλλον, 31

Ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν¹⁸ σοι, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσωμαι.¹⁷ Ὡσαύτως¹⁹ δὲ καὶ

πάντες ἔλεγον.

¹ ἄμπελος, ου, ἡ, vine. ² καινός, new, fresh. ³ ὑμνέω, sing to, praise. ⁴ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ⁵ σκανδαλίζω, cause to stumble. ⁶ πατάσσω, strike, smite. ⁷ ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ⁸ διασκορπίζω, scatter, separate. ⁹ πρόβατον, ου, τό, sheep. ¹⁰ προάγω, lead forth, go before. ¹¹ σήμερον, today, now. ¹² πρὶν, before, formerly. ¹³ δις, twice. ¹⁴ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ¹⁵ φωνέω, call, crow. ¹⁶ τρίς, thrice, three times. ¹⁷ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ¹⁸ συναποθνήσκω, die with, die together with. ¹⁹ ὡσαύτως, likewise.

Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον¹ οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανῆ,² καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 32
 Καθίσατε³ ὧδε, ἕως προσεύξωμαι. Καὶ παραλαμβάνει⁴ τὸν Πέτρον καὶ 33
 Ἰάκωβον⁵ καὶ Ἰωάννην μεθ' αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι⁶ καὶ ἀδημονεῖν.⁷ 34
 Καὶ λέγει αὐτοῖς, Περιλυπός⁸ ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ
 γρηγορεῖτε.⁹ Καὶ προσελθὼν μικρόν,¹⁰ ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσήύχετο ἵνα, 35
 εἰ δυνατόν¹¹ ἐστὶν, παρέλθῃ¹² ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα. Καὶ ἔλεγεν, Ἀββᾶ, ὁ πατήρ, 36
 πάντα δυνατόν¹¹ σοι. Παρένεγκε¹³ τὸ ποτήριον¹⁴ ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ
 θέλω, ἀλλὰ τί σύ. Καὶ ἔρχεται καὶ εὕρισκει αὐτοὺς καθεύδοντας,¹⁵ καὶ λέγει τῷ 37
 Πέτρῳ, Σίμων, καθεύδεις;¹⁵ Οὐκ ἴσχυσας¹⁶ μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;⁹ Γρηγορεῖτε 38
 καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν.¹⁷ Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον,¹⁸
 ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.¹⁹ Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. 39
 Καὶ ὑποστρέψας²⁰ εὔρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας:¹⁵ ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ

¹χωρίον, ου, τό, place, field. ²Γεθσημανῆ, ἡ, Gethsemane. ³καθίζω, seat, sit. ⁴παραλαμβάνω, receive, take. ⁵Ἰάκωβος, James, Jacob. ⁶ἐκθαμβέομαι, amaze, be amazed. ⁷ἀδημονέω, distressed, troubled. ⁸περὶλυπος, very sad, very sorrowful. ⁹γρηγορέω, watch, keep watch. ¹⁰μικρός, small, little. ¹¹δυνατός, powerful, possible. ¹²παρέρχομαι, pass by, go by. ¹³παραφέρω, carry away, remove. ¹⁴ποτήριον, ου, τό, cup, drinking cup. ¹⁵καθεύδω, sleep. ¹⁶ισχύω, be strong, able. ¹⁷πειρασμός, ου, ὁ, temptation, trial. ¹⁸πρόθυμος, willing, ready. ¹⁹ἀσθενής, weak, infirm. ²⁰ὑποστρέφω, return, turn back.

αὐτῶν βεβαρημένοι,¹ καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσιν. Καὶ ἔρχεται τὸ 41
 τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, Καθεύδετε² λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε.³ Ἀπέχει:⁴ ἦλθεν ἡ
 ὥρα. Ἴδού, παραδίδεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.⁵ 42
 Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν. Ἴδού, ὁ παραδιδούς με ἤγγικεν.⁶

Καὶ εὐθέως, ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, παραγίνεται⁷ Ἰούδας,⁸ εἷς ὧν τῶν δώδεκα, καὶ 43
 μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν⁹ καὶ ξύλων,¹⁰ παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ
 τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς αὐτὸν 44
 σύσσημον¹¹ αὐτοῖς, λέγων, Ὃν ἂν φιλήσω,¹² αὐτός ἐστιν: κρατήσατε¹³ αὐτόν,
 καὶ ἀπαγάγετε¹⁴ ἀσφαλῶς.¹⁵ Καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ λέγει αὐτῷ, 45
 Ῥαββί, ῥαββί: καὶ κατεφίλησεν¹⁶ αὐτόν. Οἱ δὲ ἐπέβαλον¹⁷ ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας 46
 αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν¹⁸ αὐτόν. Εἷς δὲ τις τῶν παρεστηκότων¹⁸ σπασάμενος¹⁹ 47
 τὴν μάχαιραν⁹ ἔπαισεν²⁰ τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφείλεν²¹ αὐτοῦ τὸ

¹ βαρέω, burden, weigh down. ² καθεύδω, sleep. ³ ἀναπαύω, refresh, take rest. ⁴ ἀπέχω, received, obtain. ⁵ ἁμαρτωλός, ου, ὁ, sinner. ⁶ ἐγγίζω, come near, approach. ⁷ παραγίνομαι, come, arrive. ⁸ Ἰούδας, α, ὁ, Judas, Judah. ⁹ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ¹⁰ ξύλον, ου, τό, wood, tree. ¹¹ σύσσημον, ου, ἡ, signal, sign. ¹² φιλέω, love, kiss. ¹³ κρατέω, grasp, lay hold of. ¹⁴ ἀπάγω, lead away, lead. ¹⁵ ἀσφαλῶς, safely, securely. ¹⁶ καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. ¹⁷ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁸ παρίστημι, be present, stand by. ¹⁹ σπάω, draw (as a sword). ²⁰ παίω, strike, hit. ²¹ ἀφαιρέω, take away, smite off.

ὥτίον.¹ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ὡς ἐπὶ ληστήν² ἐξήλθετε μετὰ 48
μαχαιρῶν³ καὶ ξύλων⁴ συλλαβεῖν⁵ με; Καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ 49
διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ⁶ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί. Καὶ 50
ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον.⁷

Καὶ εἷς τις νεανίσκος⁸ ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος⁹ σινδόνα¹⁰ ἐπὶ γυμνοῦ. 51
Καὶ κρατοῦσιν⁶ αὐτὸν οἱ νεανίσκοι·⁸ ὁ δὲ καταλιπὼν¹² τὴν σινδόνα¹⁰ γυμνός¹¹ 52
ἔφυγεν⁷ ἀπ' αὐτῶν.

Καὶ ἀπήγαγον¹³ τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται¹⁴ αὐτῷ πάντες οἱ 53
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν¹⁵ 54
ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω¹⁶ εἰς τὴν αὐλὴν¹⁷ τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν
συγκαθήμενος¹⁸ μετὰ τῶν ὑπηρετῶν,¹⁹ καὶ θερμαινόμενος²⁰ πρὸς τὸ φῶς. Οἱ δὲ 55

¹ ὥτίον, ου, τό, ear. ² ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ³ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ⁴ ξύλον, ου, τό, wood, tree. ⁵ συλλαμβάνω, take, conceive. ⁶ κρατέω, grasp, lay hold of. ⁷ φεύγω, flee, escape. ⁸ νεανίσκος, ου, ὁ, youth, young man. ⁹ περιβάλλω, put around, clothe. ¹⁰ σινδών, ὄνος, ἡ, fine cloth, linen cloth. ¹¹ γυμνός, naked, wearing only under-garments. ¹² καταλείπω, leave, leave behind. ¹³ ἀπάγω, lead away, lead. ¹⁴ συνέρχομαι, come together, come or go with. ¹⁵ μακρόθεν, from afar, afar. ¹⁶ ἔσω, within, inside. ¹⁷ αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁸ συγκαθήμεναι, sit with. ¹⁹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ²⁰ θερμαίνω, warm.

ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον¹ ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν,² εἰς τὸ
 θανατῶσαι³ αὐτόν, καὶ οὐχ εὑρισκον. Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν⁴ κατ' 56
 αὐτοῦ, καὶ ἴσαι⁵ αἱ μαρτυρίαι² οὐκ ἦσαν. Καὶ τινες ἀναστάντες 57
 ἐψευδομαρτύρουν⁴ κατ' αὐτοῦ, λέγοντες ὅτι Ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος 58
 ὅτι Ἐγὼ καταλύσω⁶ τὸν ναὸν⁷ τοῦτον τὸν χειροποίητον,⁸ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν
 ἄλλον ἀχειροποιήτον⁹ οἰκοδομήσω.¹⁰ Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση⁵ ἦν ἡ μαρτυρία² 59
 αὐτῶν. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν, λέγων, 60
 Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; Τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;¹¹ Ὁ δὲ ἐσιώπα,¹² καὶ 61
 οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτόν, καὶ λέγει αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ
 χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;¹³ Ὁ δὲ Ἰησοὺς εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι. Καὶ ὄψεσθε τὸν 62
 υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ
 τῶν νεφελῶν¹⁴ τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας¹⁵ τοὺς χιτῶνας¹⁶ αὐτοῦ 63

¹ συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. ² μαρτυρία, ας, ἡ, testimony, witness. ³ θανατῶω, put to death, subdue. ⁴ ψευδομαρτυρέω, bear false witness, testify falsely. ⁵ ἴσος, equal, identical. ⁶ καταλύω, destroy, lodge. ⁷ ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ⁸ χειροποίητος, made by hand, done or made with hands. ⁹ ἀχειροποίητος, not made with hands, not made by hand. ¹⁰ οἰκοδομέω, build up, construct. ¹¹ καταμαρτυρέω, bear witness against, testify against. ¹² σιωπάω, be silent, keep silence. ¹³ εὐλογητός, well spoken of, blessed. ¹⁴ νεφέλη, ης, ἡ, cloud. ¹⁵ διαρρήσσω, tear asunder. ¹⁶ χιτῶν, ὠνος, ὁ, tunic, garment.

λέγει, Τί ἔτι χρείαν¹ ἔχομεν μαρτύρων;² Ἠκούσατε τῆς βλασφημίας.³ Τί ὑμῖν 64
φαίνεται;⁴ Οἱ δὲ πάντες κατέκριναν⁵ αὐτὸν εἶναι ἔνοχον⁶ θανάτου. Καὶ ἤρξαντό 65
τινες ἐμπτύειν⁷ αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν⁸ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν⁹
αὐτόν, καὶ λέγειν αὐτῷ, Προφήτευσον.¹⁰ Καὶ οἱ ὑπηρέται¹¹ ῥαπίσμασιν¹² αὐτὸν
ἐβαλλον.

Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ¹³ κάτω,¹⁴ ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν¹⁵ τοῦ 66
ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον,¹⁶ ἐμβλέψασα¹⁷ αὐτῷ λέγει, 67
Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ¹⁸ Ἰησοῦ ἦσθα. Ὁ δὲ ἡρνήσατο,¹⁹ λέγων, Οὐκ οἶδα, 68
οὐδὲ ἐπίσταμαι²⁰ τί σὺ λέγεις. Καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον:²¹ καὶ ἀλέκτωρ
ἐφώνησεν.²³ Καὶ ἡ παιδίσκη¹⁵ ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς 69
παρεστηκόσιν²⁴ ὅτι Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν. Ὁ δὲ πάλιν ἡρνεῖτο.¹⁹ Καὶ μετὰ 70

¹χρεία, ας, ἡ, need, necessity. ²μάρτυς, υρος, ὁ, witness. ³βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. ⁴φαίνω, shine, appear. ⁵κατακρίνω, condemn. ⁶ἐνοχος, involved in, liable. ⁷ἐμπτύω, spit upon. ⁸περικαλύπτω, cover, conceal. ⁹κολαφίζω, strike with the fist, treat roughly. ¹⁰προφητεύω, prophesy, foretell. ¹¹ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹²ῥάπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ¹³αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁴κάτω, down, below. ¹⁵παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant. ¹⁶θερμαίνω, warm. ¹⁷ἐμβλέπω, look at, look into. ¹⁸Ναζαρηνός, οὔ, ὁ, Nazarene, of Nazareth. ¹⁹ἀρνέομαι, deny, repudiate. ²⁰ἐπίσταμαι, understand, know. ²¹προαύλιον, ου, τό, porch, forecourt. ²²ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ²³φωνέω, call, crow. ²⁴παρίστημι, be present, stand by.

μικρὸν¹ πάλιν οἱ παρεστῶτες² ἔλεγον τῷ Πέτρῳ, Ἀληθῶς³ ἐξ αὐτῶν εἶ: καὶ γὰρ
 Γαλιλαῖος⁴ εἶ, καὶ ἡ λαλιά⁵ σου ὁμοιάζει.⁶ Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν⁷ καὶ 71
 ὁμνύναι⁸ ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. Καὶ ἐκ δευτέρου⁹ 72
 ἀλέκτωρ¹⁰ ἐφώνησεν.¹¹ Καὶ ἀνεμνήσθη¹² ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα ὃ εἶπεν αὐτῷ ὁ
 Ἰησοῦς ὅτι Πρὶν¹³ ἀλέκτορα¹⁰ φωνῆσαι¹¹ δίς,¹⁴ ἀπαρνήσῃ¹⁵ με τρίς.¹⁶ Καὶ
 ἐπιβαλὼν¹⁷ ἔκλαιεν.¹⁸

Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ¹⁹ συμβούλιον²⁰ ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν 15
 πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον,²¹ δήσαντες²² τὸν Ἰησοῦν
 ἀπήνεγκαν²³ καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, 2
 Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, Σὺ λέγεις. Καὶ 3
 κατηγόρουν²⁴ αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά: ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτόν, 4

¹ μικρός, small, little. ² παρίστημι, be present, stand by. ³ ἀληθῶς, truly, really. ⁴ Γαλιλαῖος, Galilean. ⁵ λαλιά, ᾄς, ἡ, speech, way of talking. ⁶ ὁμοιάζω, am like, resemble. ⁷ ἀναθεματίζω, curse, put under an oath or curse. ⁸ ὁμνύω, swear, take an oath. ⁹ δεῦτερος, second. ¹⁰ ἀλέκτωρ, ὄρος, ὁ, rooster, cock. ¹¹ φωνέω, call, crow. ¹² ἀναμνήσκω, remind, remember. ¹³ πρὶν, before, formerly. ¹⁴ δίς, twice. ¹⁵ ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ¹⁶ τρίς, thrice, three times. ¹⁷ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁸ κλαίω, weep, weep for. ¹⁹ πρωῒ, early in the morning, at dawn. ²⁰ συμβούλιον, συ, τό, counsel, council. ²¹ συνέδριον, συ, τό, council, Sanhedrin. ²² δέω, bind, tie. ²³ ἀποφέρω, carry off, bear away. ²⁴ κατηγορέω, accuse, charge.

λέγων, Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; Ἴδε, πόσα¹ σου καταμαρτυροῦσιν.² Ὁ δὲ Ἰησοῦς 5
οὐκέτι³ οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν⁴ τὸν Πιλάτον.

Κατὰ δὲ ἑορτὴν⁵ ἀπέλυνεν αὐτοῖς ἓνα δέσμιον,⁶ ὃν περ⁷ ἤτοῦντο. Ἦν δὲ ὁ 6
λεγόμενος Βαραββᾶς⁸ μετὰ τῶν συστασιαστῶν⁹ δεδεμένος,¹⁰ οἵτινες ἐν τῇ
στάσει¹¹ φόνον¹² πεποιήκεισαν. Καὶ ἀναβοήσας¹³ ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι 8
καθὼς αἰ¹⁴ ἐποίει αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, Θέλετε 9
ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Ἐγίνωσκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόνον¹⁵ 10
παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν¹⁶ τὸν ὄχλον ἵνα 11
μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν⁸ ἀπολύσῃ αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν 12
αὐτοῖς, Τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Οἱ δὲ πάλιν 13
ἔκραξαν, Σταύρωσον¹⁷ αὐτόν. Ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς, Τί γὰρ κακὸν 14
ἐποίησεν; Οἱ δὲ περισσοτέρως¹⁸ ἔκραξαν, Σταύρωσον¹⁷ αὐτόν. Ὁ δὲ Πιλάτος 15

¹ πόσος, how many? how great? ² καταμαρτυρέω, bear witness against, testify against. ³ οὐκέτι, no longer, no more. ⁴ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ⁵ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁶ δέσμιος, ου, ὁ, prisoner, one bound. ⁷ ὅσπερ, very one who. ⁸ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ⁹ συστασιαστής, ὁ, fellow insurgent. ¹⁰ δέω, bind, tie. ¹¹ στάσις, εως, ἡ, standing, rebellion. ¹² φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. ¹³ ἀναβοάω, cry out, shout upwards. ¹⁴ αἰ, always, ever. ¹⁵ φθόνος, ου, ὁ, envy, grudge. ¹⁶ ἀνασείω, stir up, incite. ¹⁷ σταυρώω, crucify. ¹⁸ περισσῶς, abundantly, exceedingly.

βουλόμενος¹ τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανόν² ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν³· καὶ
παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας⁴ ἵνα σταυρωθῇ.⁵

Οἱ δὲ στρατιῶται⁶ ἀπήγαγον⁷ αὐτὸν ἔσω⁸ τῆς αὐλῆς,⁹ ὃ ἐστὶν πραιτώριον,¹⁰ καὶ 16
συγκαλοῦσιν¹¹ ὅλην τὴν σπεῖραν.¹² Καὶ ἐνδύουσιν¹³ αὐτὸν πορφύραν,¹⁴ καὶ 17
περιτιθέασιν¹⁵ αὐτῷ πλέξαντες¹⁶ ἀκάνθινον¹⁷ στέφανον,¹⁸ καὶ ἤρξαντο 18
ἀσπάζεσθαι αὐτόν, Χαίρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἔτυπτον¹⁹ αὐτοῦ τὴν 19
κεφαλὴν καλάμῳ,²⁰ καὶ ἐνέπτυνον²¹ αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα²² προσεκύνουν
αὐτῷ. Καὶ ὅτε ἐνέπαιζαν²³ αὐτῷ, ἐξέδυσαν²⁴ αὐτὸν τὴν πορφύραν,¹⁴ καὶ 20
ἐνέδυσαν¹³ αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια, καὶ ἐξάγουσιν²⁵ αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν⁵
αὐτόν.

¹ βούλομαι, wish, will. ² ἱκανός, sufficient, able. ³ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ⁴ φραγελλώω, flog, scourge. ⁵ σταυρώω, crucify. ⁶ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ⁷ ἀπάγω, lead away, lead. ⁸ ἔσω, within, inside. ⁹ αὐλή, ῆς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁰ πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ¹¹ συγκαλέω, call together. ¹² σπεῖρα, ῆς, ἡ, cohort. ¹³ ἐνδύω, put on, clothe. ¹⁴ πορφύρα, ας, ἡ, purple (cloth), purple garment. ¹⁵ περιτίθημι, place around, put around. ¹⁶ πλέκω, plait, weave. ¹⁷ ἀκάνθινος, of thorns, thorny. ¹⁸ στέφανος, ου, ὁ, crown, garland. ¹⁹ τύπτω, smite, beat. ²⁰ κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. ²¹ ἐμπτύω, spit upon. ²² γόνυ, ατος, τό, knee. ²³ ἐμπαίζω, mock. ²⁴ ἐκδύω, take off, put off. ²⁵ ἐξάγω, lead out.

Καὶ ἀγγαρεύουσιν¹ παράγοντά² τινὰ Σίμωνα Κυρηναῖον,³ ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ,⁴ 21
τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου⁵ καὶ Ρούφου,⁶ ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν⁷ αὐτοῦ. Καὶ 22
φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ⁸ τόπον, ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον⁹ Κρανίου¹⁰
Τόπος. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον¹¹ οἶνον·¹² ὃ δὲ οὐκ ἔλαβεν. Καὶ 23
σταυρώσαντες¹³ αὐτόν, διαμερίζονται¹⁴ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον¹⁵
ἐπ' αὐτά, τίς τί ἄρῃ. Ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν¹⁶ αὐτόν. Καὶ ἦν ἡ 25
ἐπιγραφή¹⁶ τῆς αἰτίας¹⁷ αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη,¹⁸ Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Καὶ 27
σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν¹³ δύο ληστές,¹⁹ ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ εὐωνύμων²⁰
αὐτοῦ. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἡ λέγουσα, Καὶ μετὰ ἀνόμων²¹ ἐλογίσθη.²² Καὶ 28
οἱ παραπορευόμενοι²³ ἐβλασφήμουν²⁴ αὐτόν, κινοῦντες²⁵ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν,
καὶ λέγοντες, Οὐά,²⁶ ὃ καταλύων²⁷ τὸν ναὸν²⁸ καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν,²⁹
σῶσον σεαυτόν,³⁰ καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.⁷ Ὁμοίως³¹ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς 30

¹ ἀγγαρεύω, compel, press into service. ² παράγω, pass by, depart. ³ Κυρηναῖος, ου, ὁ, Cyrenian, belonging to Cyrene. ⁴ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ⁵ Ἀλέξανδρος, ου, ὁ, Alexander. ⁶ Ρούφος, ου, ὁ, Rufus. ⁷ σταυρός, οὔ, ὁ, cross. ⁸ Γολγοθᾶ, ἡ, Golgotha. ⁹ μεθερμηνεύω, translate, interpret. ¹⁰ κρανίον, ου, τό, skull. ¹¹ σμυρνίζω, mix with myrrh, mingle with myrrh. ¹² οἶνος, ου, ὁ, wine. ¹³ σταυρώω, crucify. ¹⁴ διαμερίζω, divide, distribute. ¹⁵ κλῆρος, ου, ὁ, lot, portion. ¹⁶ ἐπιγραφή, ἡς, ἡ, inscription, title. ¹⁷ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ¹⁸ ἐπιγράφω, write upon, inscribe. ¹⁹ ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ²⁰ εὐώνυμος, of good name, euph. for left. ²¹ ἀνομος, lawless, without law. ²² λογίζομαι, calculate, consider. ²³ παραπορεύομαι, go beside, go past. ²⁴ βλασφημέω, revile, blaspheme. ²⁵ κινέω, move, stir. ²⁶ οὐά, aha! ah! ²⁷ καταλύω, destroy, lodge. ²⁸ ναός, οὔ, ὁ, temple, shrine. ²⁹ οἰκοδομέω, build up, construct. ³⁰ σεαυτοῦ, yourself, of you. ³¹ ὁμοίως, likewise, in like manner.

ἐμπαίζοντες¹ πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον, Ἄλλους ἔσωσεν,
 ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν 32
 ἀπὸ τοῦ σταυροῦ,² ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ. Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι
 αὐτῷ ὠνείδιζον⁴ αὐτόν.

Γενομένης δὲ ὥρας ἑκτης,⁵ σκότος⁶ ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.⁷ 33
 Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ⁷ ἐβόησεν⁸ ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, Ἐλωϊ,⁹ Ἐλωϊ,⁹
 λιμὰ¹⁰ σαβαχθανί;¹¹ Ὁ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον,¹² Ὁ θεὸς μου, ὁ θεὸς μου, εἰς
 τί με ἐγκατέλιπες;¹³ Καὶ τινες τῶν παρεστηκότων¹⁴ ἀκούσαντες ἔλεγον, Ἰδοὺ, 35
 Ἡλίαν¹⁵ φωνεῖ.¹⁶ Δραμὼν¹⁷ δὲ εἷς, καὶ γεμίσας¹⁸ σπόγγον¹⁹ ὄξους,²⁰ περιθείς²¹ τε 36
 καλάμῳ,²² ἐπότιζεν²³ αὐτόν, λέγων, Ἀφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλίας¹⁵ καθελεῖν
 αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφείς φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσεν.²⁵ Καὶ τὸ καταπέτασμα²⁶ 37

¹ ἐμπαίζω, mock. ² σταυρός, οὐ, ὁ, cross. ³ συσταυρόω, crucify together with. ⁴ ὠνείδίζω, reproach, revile. ⁵ ἕκτος, sixth. ⁶ σκότος, οὐς, τό, darkness. ⁷ ἕνατος, ninth. ⁸ βοάω, cry aloud, shout. ⁹ ἐλωϊ, Eloi, my God. ¹⁰ λιμὰ, why. ¹¹ σαβαχθανί, thou hast forsaken me. ¹² μεθερμηνεύω, translate, interpret. ¹³ ἐγκαταλείπω, leave behind, forsake. ¹⁴ παρίστημι, be present, stand by. ¹⁵ Ἡλίας, ου, ὁ, Elijah. ¹⁶ φωνέω, call, crow. ¹⁷ τρέχω, run, exercise myself. ¹⁸ γεμίζω, fill, load. ¹⁹ σπόγγος, ου, ὁ, sponge. ²⁰ ὄξος, οὐς, τό, sour wine, vinegar. ²¹ περιτίθηναι, place around, put around. ²² κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. ²³ ποτίζω, give drink to, cause to drink. ²⁴ καθαιρέω, take down, pull down. ²⁵ ἐκπνέω, breathe out, expire. ²⁶ καταπέτασμα, τος, τό, curtain or veil, veil.

τοῦ ναοῦ¹ ἐσχίσθη² εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν³ ἕως κάτω.⁴ Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων⁵ ὁ 39
 παρεστηκώς⁶ ἐξ ἐναντίας⁷ αὐτοῦ ὅτι οὕτως κράζας ἐξέπνευσεν,⁸ εἶπεν, Ἀληθῶς⁹
 ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν¹⁰ 40
 θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή,¹¹ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου¹²
 τοῦ μικροῦ¹³ καὶ Ἰωσὴ¹⁴ μήτηρ, καὶ Σαλώμη,¹⁵ αἱ καί, ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 41
 ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν¹⁶ αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβαῖσαι¹⁷
 αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

Καὶ ἤδη ὀψίας¹⁸ γενομένης, ἐπεὶ¹⁹ ἦν Παρασκευή,²⁰ ὃ ἐστὶν προσάββατον,²¹ ἦλθεν 42
 Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας,²² εὐσχήμων²³ βουλευτής,²⁴ ὃς καὶ αὐτὸς ἦν
 προσδεχόμενος²⁵ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ: τολμήσας²⁶ εἰσῆλθεν πρὸς Πιλάτον,
 καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν²⁷ εἰ ἤδη τέθνηκεν:²⁸ 44

¹ ναός, οὐ, ὁ, temple, shrine. ² σχίζω, split, separate. ³ ἄνωθεν, from above, again. ⁴ κάτω, down, below. ⁵ κεντυρίων, ωνος, ὁ, centurion. ⁶ παρίστημι, be present, stand by. ⁷ ἐναντίος, opposite, hostile. ⁸ ἐκπνέω, breathe out, expire. ⁹ ἀληθῶς, truly, really. ¹⁰ μακρόθεν, from afar, afar. ¹¹ Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹² Ἰάκωβος, James, Jacob. ¹³ μικρός, small, little. ¹⁴ Ἰωσῆς, ἦτος, ὁ, Joses. ¹⁵ Σαλώμη, ἡς, ἡ, Salome. ¹⁶ διακονέω, serve, minister. ¹⁷ συναναβαίνω, come or go up with, go up with. ¹⁸ ὄψιος, late. ¹⁹ ἐπεὶ, when, since. ²⁰ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ²¹ προσάββατον, ου, τό, day before the Sabbath. ²² Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ²³ εὐσχήμων, honorable. ²⁴ βουλευτής, οὐ, ὁ, councilor, member of a city council. ²⁵ προσδέχομαι, receive, wait for. ²⁶ τολμάω, dare, endure. ²⁷ θαυμάζω, am amazed, marvel at. ²⁸ θνήσκω, die, am dying.

καὶ προσκαλεσάμενος¹ τὸν κεντυρίωνα,² ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι³ ἀπέθανεν.

Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος,² ἐδωρήσατο⁴ τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ. Καὶ 45

ἀγοράσας⁵ σινδόνα,⁶ καὶ καθελὼν⁷ αὐτόν, ἐνείλησεν⁸ τῇ σινδόνι,⁶ καὶ κατέθηκεν

αὐτὸν ἐν μνημείῳ,¹⁰ ὃ ἦν λελατομημένον¹¹ ἐκ πέτρας¹² καὶ προσεκύλισεν¹³

λίθον ἐπὶ τὴν θύραν¹⁴ τοῦ μνημείου.¹⁰ Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ¹⁵ καὶ Μαρία 47

Ἰωσὴ¹⁶ ἐθεώρουν ποῦ¹⁷ τίθεται.

Καὶ διαγενομένου¹⁸ τοῦ σαββάτου, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ¹⁵ καὶ Μαρία Ἰακώβου¹⁹ 16

καὶ Σαλώμῃ²⁰ ἡγόρασαν⁵ ἀρώματα,²¹ ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν²² αὐτόν. Καὶ λίαν 2

πρωῖ²⁴ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον,¹⁰ ἀνατείλαντος²⁵ τοῦ

ἡλίου.²⁶ Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, Τίς ἀποκυλίσει²⁷ ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας 3

τοῦ μνημείου;¹⁰ Καὶ ἀναβλέψασαι²⁸ θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται²⁷ ὁ λίθος²⁷ ἦν 4

¹ προσκαλέω, summon. ² κεντυρίων, ωνος, ὁ, centurion. ³ πάλαι, long ago, of old. ⁴ δωρέομαι, present, bestow. ⁵ ἀγοράζω, buy. ⁶ σινδὼν, ὄνος, ἡ, fine cloth, linen cloth. ⁷ καθαιρέω, take down, pull down. ⁸ ἐνείλω, wrap in, wrap up. ⁹ κατατίθηναι, lay (down), place. ¹⁰ μνημεῖον, ου, τό, tomb, monument. ¹¹ λατομέω, hew out of a rock, hew stones. ¹² πέτρα, ας, ἡ, rock. ¹³ προσκυλίω, roll up to, roll to. ¹⁴ θύρα, ας, ἡ, door, gate. ¹⁵ Μαγδαληνὴ, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹⁶ Ἰωσὴς, ἡτος, ὁ, Jos. ¹⁷ ποῦ, somewhere, about. ¹⁸ διαγίνομαι, go through, pass. ¹⁹ Ἰακώβος, James, Jacob. ²⁰ Σαλώμῃ, ἡς, ἡ, Salome. ²¹ ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ²² ἀλείφω, anoint. ²³ λίαν, greatly, very. ²⁴ πρωῖ, early in the morning, at dawn. ²⁵ ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. ²⁶ ἥλιος, ου, ὁ, sun, sunlight. ²⁷ ἀποκυλίω, roll away. ²⁸ ἀναβλέπω, look up, receive sight.

γὰρ μέγας σφόδρα.¹ Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον,² εἶδον νεανίσκον³ 5
καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περιβεβλημένον⁴ στολὴν⁵ λευκήν:⁶ καὶ
ἐξεθαμβήθησαν.⁷ Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς, Μὴ ἐκθαμβεῖσθε:⁷ Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν 6
Ναζαρηνὸν⁸ τὸν ἐσταυρωμένον:⁹ ἡγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε: Ἴδε, ὁ τόπος ὅπου
ἐθηκαν αὐτόν. Ἄλλ' ὑπάγετε, εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι 7
Προάγει¹⁰ ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν: ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. Καὶ 8
ἐξελθοῦσαι ἔφυγον¹¹ ἀπὸ τοῦ μνημείου:² εἶχεν δὲ αὐτὰς τρόμος¹² καὶ ἔκστασις:¹³
καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον, ἐφοβοῦντο γάρ.

Ἀναστὰς δὲ πρωῒ¹⁴ πρώτη σαββάτου ἐφάνη¹⁵ πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ,¹⁶ 9
ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν¹⁷ τοῖς μετ' 10
αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσιν¹⁸ καὶ κλαίουσιν.¹⁹ Κακεῖνοι²⁰ ἀκούσαντες ὅτι ζῇ 11

¹ σφόδρα, exceedingly, greatly. ² μνημεῖον, οὐ, τό, tomb, monument. ³ νεανίσκος, οὐ, ὁ, youth, young man. ⁴ περιβάλλω, put around, clothe. ⁵ στολή, ἧς, ἡ, equipment, apparel. ⁶ λευκός, white, bright. ⁷ ἐκθαμβέομαι, amaze, be amazed. ⁸ Ναζαρηνός, οὐ, ὁ, Nazarene, of Nazareth. ⁹ σταυρόω, crucify. ¹⁰ προάγω, lead forth, go before. ¹¹ φεύγω, flee, escape. ¹² τρόμος, οὐ, ὁ, trembling, quaking. ¹³ ἔκστασις, εως, ἡ, bewilderment, ecstasy. ¹⁴ πρωῒ, early in the morning, at dawn. ¹⁵ φαίνω, shine, appear. ¹⁶ Μαγδαληνή, ἧς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ¹⁷ ἀπαγγέλλω, announce, report. ¹⁸ πενθέω, mourn, lament. ¹⁹ κλαίω, weep, weep for. ²⁰ κακεῖνος, and he, and she.

καὶ ἐθεάθη¹ ὑπ' αὐτῆς ἠπίστησαν.²

Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη³ ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ,⁴ 12

πορευομένοις εἰς ἀγρόν.⁵ Κακεῖνοί⁶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν⁷ τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ 13

ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

Ὑστερον⁸ ἀνακειμένοις⁹ αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκα¹⁰ ἐφανερώθη,³ καὶ ὠνείδισεν¹¹ τὴν 14

ἀπιστίαν¹² αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν,¹³ ὅτι τοῖς θεασαμένοις¹ αὐτὸν

ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον 15

ἅπαντα,¹⁴ κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.¹⁵ Ὁ πιστεύσας καὶ 16

βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας² κατακριθήσεται.¹⁶ Σημεῖα δὲ τοῖς 17

πιστεύουσιν ταῦτα παρακολουθήσει·¹⁷ ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν:

γλώσσais λαλήσουσιν καιναῖς·¹⁸ ὄφεις¹⁹ ἁροῦσιν· καὶ²⁰ θανάσιμόν²¹ τι πίωνσιν, 18

¹ θεάομαι, look at, behold. ² ἀπιστέω, disbelieve, be faithless. ³ φανερώνω, reveal, manifest. ⁴ μορφή, ἥς, ἡ, form, shape. ⁵ ἀγρός, ου, ὁ, field, farm. ⁶ κακεῖνος, and he, and she. ⁷ ἀπαγγέλλω, announce, report. ⁸ ὕστερον, lastly, afterward. ⁹ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹⁰ ἑνδεκα, eleven, 11. ¹¹ ὀνειδίζω, reproach, revile. ¹² ἀπιστία, ας, ἡ, unbelief, unfaithfulness. ¹³ σκληροκαρδία, ας, ἡ, hardness of heart. ¹⁴ ἅπας, each, every. ¹⁵ κτίσις, εως, ἡ, creation, creature. ¹⁶ κατακρίνω, condemn. ¹⁷ παρακολουθέω, follow closely, investigate. ¹⁸ καινός, new, fresh. ¹⁹ ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent. ²⁰ καὶ, and if, even if. ²¹ θανάσιμος, deadly, mortal.

οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ:¹ ἐπὶ ἀρρώστους² χεῖρας ἐπιθήσουσιν,³ καὶ καλῶς⁴ ἔξουσιν.

Ὁ μὲν οὖν κύριος, μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη⁵ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ 19

ἐκάθισεν⁶ ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ,⁷ τοῦ 20

κυρίου συνεργούντος,⁸ καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος⁹ διὰ τῶν ἐπακολουθούντων¹⁰

σημείων. Ἀμήν.

¹ βλάπτω, harm, injure. ² ἄρρωστος, sick, ill. ³ ἐπιτίθημι, lay upon, put. ⁴ καλῶς, rightly, well. ⁵ ἀναλαμβάνω, take up, raise. ⁶ καθίζω, seat, sit. ⁷ πανταχοῦ, everywhere. ⁸ συνεργέω, work together. ⁹ βεβαιόω, confirm, secure.

¹⁰ ἐπακολουθέω, follow after, follow close after.